

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Liber Primvs. In quo de necessitate, dignitate, & utilitate hujus præstantissimæ functionis agitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

DE CONVERSIONE OMNIUM GENTIUM PROCURANDA.

LIBER PRIMVS.

In quo de necessitate, dignitate, & utilitate hujus præstantis-
simæ functionis agitur.

RIORI hac parte, ostensa totius Orbis facie, simul & extrema animarum salutis necessitas detegitur. Deinde quam gratum sit DEO ipsi studium ac labor pro iuvandis animabus, maximè Infidelium impensus, quantaque honestatis eminentia, & dignitas in eo resplendat, ostenditur, tum ex ipsius animæ rationalis nobilitate ac præstantia, tum ex doctrina & exemplo Christi, & aliorum Sanctorum; tum etiam inter alia præcipuè ex virtutum omnium influxu in hoc opus, ac denique ex eminentia, & præstantia inter alia opera. Tandem differitur de varijs huius functionis utilitatibus, & quod ad amplectendam eam omnes Christiani, unusquisque pro capta suo, teneantur.

CAPVT I.

De extrema fere totius Orbis anima-
rum salutis necessitate.

EA est calamitas Orbis terrarum hac nostra tempestate, ut nemo sit aded ferus, qui non misereatur & in lacrimas resolvarur, si vicera ætatis huius ad mundi occasum & mortem sempiternam inclinare consideret, ut cum innumeras nationes Infernus absorbeat, raro, rarisque in locis pietas Christiana ita coplatur, ut firma spes salutis æternæ existat. Quapropter pios animos precor, sequentem totius orbis geographico more partitionem attentè considerare, & ex ipsius consideratione ad misericordiam commoveri, ac simul ad Infidelium conversionem procurandam excitari. Nam cum inter universas mortalium calamitates ignorantia Christi primum locum obtineat, his, qui pro carnis oculis Catholicæ fidei lumine utuntur, nullum omnino miseræ gentis luctuosius videri debet, quàm immensè hominum à Christo aberrantium, ac innumerabilium parvulorum, multitudo, qui Evangelico carentes pane, sempiterna morte damnantur. Hoc autem clarius ex proxima divisione constabit.

Europa
quo ad
statum
Religio-
nis de-
scribitur

Prima igitur Orbis terrarum calamitas, seu extrema animarum salutis necessitas præforibus penè in tota Europa adest. Nam cum hac mundi pars fuerit Christiani cultus feracissima, mirum quantam in Resilitatem devenit. Græcia quippe omnia, cum Insulis, Regionibusque quamplurimis, quæ ritu Græco gaudent; deinde Septentrio ferè totus, ejusque latera in Orientem, & Occidentem patens, paucis urbibus exceptis, hæreseos ignibus flagrant. Sunt in hac orbis parte multa Regna, quæ hæreticis Principibus parent, ut Angliæ, Hiberniæ, Scotiæ, Saxoniarum, Sueciæ, Daciæ, Daniæ, & alia, in quibus una fere excepta Angliæ, vix ulli verbi Dei inveniatur Ministri. Alia

Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

vero sunt hæresibus infecta, quæ principibus Catholicis obediunt, ut Poloniæ, Germaniæ, Hungariæ, Galliæ, ubi Sæctarij cum Catholicis promiscuè versantur: & ob id merito timendum, ne hæresis, quod sincerum est inficiat, & cum veræ fidei detrimento ex pravo Catholicorum, maximè Sacerdotum, ac Ministrorum exemplo, vires acquirat, & hæretici in sua perfidia magis in dies firmantur. In Europa igitur sola Pontificum Sede insignis Italia, ac Hispania divino munere, ab hæresum, vel schismatum contagio servatur. Quare cum tot nefariæ, ac pestilentes hæreses ab Orco in terrarum Orbem revocantur, per plurimas totius Europæ florentissimas Provincias, ac Regna grassentur, verè nunc oraculum illud Joannis impleri cernimus: *Et quintus Angelus tubâ cecinit, & vidi stellam de celo cecidisse in terram, & data est ei clavis abyssi, & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magna, & obscuratus est sol, & aer de fumo putei. Et de fumo putei exierunt locustæ in terram, & data est illis potestas sicut habent scorpiones &c.* Hæc enim rectè in hæresibus Lutheri inventore in orbem effusis, sortiti effectum docta, & elegantioratione Emin. Card. Bellarminus jam pridem probavit, & res ipsa loquitur. E enim Satanicam novorum hominum in hæresibus recentibus excogitandis, veteribus revocandis, utriusque disseminandis, fucandis, ac propugnandis solertiam, astutiam, audaciam, ac rabiem, si intueamur, cælum ab his misceri terræ, omnia lacris ardere bellis, ac prælijs cruentissimis decertari deprehendemus: Quæ magnam videntur habere vim ad viros, qui aliquo Religionis ac pristinæ pietatis tanguntur sensu, excitandos, ut conatu simili pro domo DEI in acie contra hostes fidei stare, & consilijs, verbis, scriptis pugnare operæ præcium ducant.

Apo-
Cap. 9.

Item
Africa,

Jam quoque Africa, quæ olim Catholica fide claruit, hodie extrema premitur necessitate, nam à freto Herculeo usque ad Æthiopes Mahumetanis, vel Ethnicis erroribus, aut Schismaticorum protæviæ deseruit: complectitur enim inter alia Barbarian, Numidiam, Libiam, Nigritarum Regionem

A 3

gionem

gionem, magnam Imperij Turcici partem versus Egyptum, & Mauritaniam: Continet etiam Africa Ethiopiam inferiorem, maximè Presbyteri Joannis lacissimum imperium, quod inter utrumque Tropicum à mari rubro ad Ethiopiam ferè Oceanum pertingit: & hi quamvis Christiani censeantur, inculti tamen sunt, & nimis rudes, ac erroribus Alexandrini Patriarchæ, cui parent, infecti, in tenebris jacent.

Asia.

Asia verò, totum Orbis partem facile maximam, major est quam aliarum indigentia: nam cum hæc latissimè pateat, complectaturque quatuor amplissima Imperia, videlicet Turcicum, Persicum, Tartaricum, & Chinicum, ferè omnia miserrima cæcitate Mahumetana, vel Ethnica laborant. Quod si vel in interiori Continente, ut in Armenia, vel in maritimis locis, quæ hoc sæculo Lusitani Reges in India Orientali obtinuerunt, aliquot Urbes fidem Christianam colunt, id certè cum vastissimis Regnis Asiaticis comparatum, adeo exiguum est, ut dolorem parum lenire possit, præterquam quod ea loca remotissima tenuiter in Christiano cultu proficiunt, aut fortasse nonnulla deficiunt.

Et America.

Denique America, quam Orbis quartam partem Geographi constituunt, in extrema calamitate versatur. Nam & quod ad fidem Christianam pertinet, parum culta est: & in Europæis hominibus Indi avaritiæ potius quam Christiani zeli exempla conspiciunt: suntque præterea tam in Occidentalibus, quam Orientalibus Indiis quamplurimæ Provincie, ad quas Evangelium nondum delatum est. Sunt autem hæc regiones ultra fretum Magellanicum in maxima terræ spatia excurrentes, ultra Peruanam Regionem usque ad fretum Magellanicum ad utraque ripas maximi fluvij Maragon, mille circiter leucarum longitudinis. Campestria quæ adjacent novo regno Granatensi mille circiter leucarum, estque ibidem Regio illa amplissimis Indorum civitatibus celebris *Lagnana* dicta. Maximus item terræ tractus, quam *Floridam* vocant, novus Mexicus. Præterea trecentæ insulæ, quas *Lucas* appellant, quarum aliquæ Italiam magnitudine superant, duodecim autem tantum Regi Hispaniarum parent. Undecim etiam Insularum Philippinarum millia; ex quibus aliquæ totâ Hispaniâ majores sunt, quarum vix triginta Imperio Regis Hispaniarum sunt subjectæ, quarum omnium incolæ facillimo negotio fidei lumine illustrantur, si proborum pastorum non tam sua, quam quæ JESU Christi sunt, animarumque salutem quaerentium instructionibus, atque integræ vitæ exemplis sedulo informarentur.

In Occidentali vero India, quæ jam diu Ministrorum cultura gaudet, calamitas hæc magis est conspicua: in hac enim cum indifferenter omnes Baptismi lavacro abluti sint, plurimi tamen Idola colunt: idque non tam proprio, quam aliquorum Parochorum vitio, quorum prava cupiditate, ac moribus dissolutis, præfati incolæ scandalizati Christianam fidem blasphemant.

Ac denique nostra, & parentum nostrorum ætate, tam magna Orbis pars reperta est, ut merito distare ultimum judicium videatur, usque dum toti gentibus salutis via aperiatur, ostendatque se Deus fidelem in omnibus verbis suis, dicens, *Matth. 24. Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in universo Orbe, in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio.* Illud perspicuum est hoc sæculo, ab anno propemodam quingentesimo supra millesimum, plures terrarum, atque hominum

Matth. 24.

esse detectum, in quibus Evangelij lux maxima ex parte desideratur, quam totis mille superioribus annis. Multæ præterea sunt regiones, cæque amplissima, in quibus non est fides Christiana audita, neque proposita, ubi innumera animarum omni etiam salutis spe destituta, in sempiternum pereunt. Profecto tot, & tantæ Regiones non sunt frustra repertæ, sed Divina agi providentia credendum est, ut primum innoverint, mox adeantur, & eadem salutis nuntium accipiant.

Hac igitur inspecta brevi Orbis terrarum descriptione, quæ laxa ipsa emollire deberet, quis adeo durus existat, qui mundum pereuntem suis oculis intueatur, illicque non succurrat, cum possit auxilium ferre? Hanc mortalium salutis universalem, ac incredibilem necessitatem, magna ex parte, non tam in tabulis depictam, quam factis ipsis expressam, cum cognovisset vir ille Apostolicus *Franciscus Xaverius*, in hæc verba ad suos in Europa commorantes scripsit: *Mihi vero persæpe venit in mentem, circum Europæ Academiis, ac præcipuè Parisiensem, cursare, ac insani ritu passim vociferari, eosque, qui doctrinam plus habent quam charitatem, his compellere verbis: Hæc quam ingens animarum numerus vestro vitio exclusus calidè deturbatur ad inferos! Nec mirum, virum piissimum ita toti animarum pereuntium zelo angere, ac stimulari; cum & salutem pauperum hominum adeo pretiosa sit Christo, ut si oporteret iterum pro eis pati, id libentissimè faceret: quemadmodum Carpo significavit revelatione quadam, quam Sanctus Dionysius Areopagita veram existimavit. Cum ergo viri pii, & religiosi, tot millibus operem ferre possint, quomodo in utramque aurem dormientes torpescere possunt in salute proximorum procuranda? Profecto non videntur sententiæ JESU Christi Salvatoris nostri subscribere, qui proximos ab interitu sempiterno, cum possint, & ex fraterna charitate teneantur, non vindicant. Ferant igitur operem quicumque Dei amantes, & hominum salutis studiosi apud benignum Redemptorem haberi volunt, & quibus possunt modis, sacrificiis, lachrymis, tum consilio, opera, sudoribus, & sanguine ipso, si opus sit, charissimam Christo JESU tot gentium salutem prosequantur. Intendat etiam apud Dominum messis, quem in testis Christus, suum Vicarium pro messe colligenda constituit, illumque deprecetur, ut mittat operarios in messem, sic enim proposita universi Orbis necessitate olim D. Bernardus. *lib. 2. de Consid. cap. 6.* *Eugenium Pontificis, ut messi congregandæ sedulo studeret: Exi, inquit, in agrum Domini tui, exi inquam in mundum; Ager enim mundus, isque creditus tibi. Exi in illum, non tanquam Dominus, sed tanquam Villicus, videre, & procurare, unde ex Actibus es rationem. Exi dixerim quibuslibet tuis passibus intenta solitudinis, & sollicita intentionis. Neque enim isti, qui iusti sunt ire in Orbem universum, Orbem circumierunt præsentia corporis, sed mentis providentia. Et tu leva oculos quosdam considerationis tue, & vide Regiones, si non sunt magis sicca ad ignem, quam alba ad messem. Nonne si exis, & cernis ista, pudebit otiosam jacere securum? hæc Bernardus.**

Bern. ad Eugen.

C A P V T II.

De excellentia, & dignitate hujus functionis, pro juvandis infidelibus.

DE necessitate quidem Extrema Evangelicæ prædicationis in Universo ferè Orbe, vel certè

certè in majori ejus parte, dictum est à nobis toto superiori capite, nunc dignitatem, præstantiam, amplitudinem hujus altissimæ functionis, juven- dis animabus destinatæ, opus est, ut attingamus. Omnis quidem virtus cultores suos evehit: tam altè, ut reliqui homines eos cum admiratione sus- picere, & velut inviti amare, & colere cogantur; sed hoc multo magis efficiunt præstantes, excel- lentesque virtutes, & quæ sunt inter cæteras maxi- mè difficiles, & arduæ: ex quo genere cum sine ul- la controversia sit fervens in proximos charitas (maximè verò in Infideles, qui quantò à nobis re- moriores, tantò necesse est ut charitatis flamma sit major) non est dubitandum, quin præ se ferat dig- nitatem, ac splendorem maximum.

Hanc igitur zeli animarum præstantiam, Dei aspirante gratia, ex quatuor capitibus breviter convincemus. Primò, ex dignitate ipsius hominis: sicut enim in artibus earum dignitatem ex nobi- litate materiæ, quam Philosophi objectum appel- lant, conjicimus, in hac functione, quam artem artium meritò Sancti Patres appellarunt, ex ma- teriæ præstantia, hoc est à nobilitate, & excellen- tia, à Deo animabus nostris collata, ejus nobilita- tem, ac splendorem expendemus. Secundò, ex imitatione Christi, & Sanctorum. Tertio, ex in- fluxu virtutum omnium, qui in altissima hac fun- ctione reperitur. Quarto ex præstantia hujus studij supra alia virtutes.

CAPUT III.

De dignitate, ac præstantia animæ rationalis.

Cicero Lib. 1. de Leg. Humanæ nature elo- gia. **EX** omnibus creaturis corporalibus, quæ à DEO conditæ sunt nullum est homine dignius opus, aut quod majoribus laudibus, etiam ab Ethnicis celebratur. Sic Cic. primo de Legib. digni- tatem hominis considerans; hunc dixit, animal providum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis, & consilij, præ se ferre a quo conditione generatum à supremo DEO, cum quo, ait, primam homini rationis esse societatem. Alij verò appellarunt creaturarum internumtium, superis familiarum, Regem inferio- rum, indaginem rationis, lumen intelligentiæ, inter prætem naturæ, animal sanctum, liberum, sta- bile, fluxui ævi interstitium, mundi copulam & Hymenæum, ab Angelis paulò diminutum; cui status ab opifice DEO, rectus concessus sit, ut mens edispecter, ac ratio, quòd vulus ipse collinear: cæteroquin positum in mundi medio, ut com- modius omnia circumspiciens, omnium item re- rum disquirat causas; animusque virtutibus excal- tus, atque in Deum rectè tendens, gloria, & ho- nore in perpetuas æternitates coronetur.

Seneca Epist. 14. **At** altius Seneca, licet fidei lumine orbatus, sed tamè ex lætenti lumine coactus, hominis nobilita- tem ex Divino consortio, his pænè verbis Lucillum alloquens, Epist. 14. commendavit. *Apud te est Deus, tecum est, in te, manet in unoquoque nostrum sacer quidam spiritus, qui bona opera nostra observat, qui nobiscum agit, qua nos cum eo ratione agimus: nec sane quisquam sine illo potest esse bonus.* Et alibi: *Admiratus es (ait) homines ire ad Deos: admirari potius debes DEUM venire ad homines, quodque vicinus est, ut in eis maneat, nec enim sine ipso aliquid est boni.*

Quæ etsi magnam omnino esse hominis digni- tatem, ac gloriam declarent, alia tamen sunt ar- gumenta, quæ si rectè perpendantur, tantam esse hominis nobilitatem, ac eminentiam agnosce-

mus, ut nihil sit eo præstantius. Primum sit, ani- mam à DEO ipso fuisse homini inspiratam; non enim cum materia quasi commixta est, & ex illius gremioeducta, sed extrinsecus adveniens corpori infusa legitur. Cæteris quidem animantibus præ- cepit Deus, ut ab aquis producerentur. *Producant (inqui:) aqua reptile anima viventis, & volatile su- per terram &c.* Item. *Producat terra animam vi- ventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terra secundum species suas.* Simile quid de homine, aut ejus anima minimè protulit, sed & quod pri- mum hominem per se efformaverit, & quod ejus animam independentem à corpore & absque ullo respectu ejus causalitatis creaverit, creatamque ve- luti hospitem in idem corpus exceperit, aperte si- gnificatur. Et consonat illud Aristotelis 2. lib. de ge- neratione animalium c. 3. hinc, ut videtur, deprom- ptum, mentem videlicet extrinsecus advenire, di- vinamque, & separabilem esse.

Secundum nobilitatis animæ rationalis argu- mentum est, quod quasi ex pectore divino, inti- misque præcordiis afflata dicitur Gen. 2. Non qui- dem quod sit pars aliqua divinæ essentiæ (circa quod aliqui turpiter errarunt) ab antiquis Patribus gravissimè reprehensis; sed quod, & genere essen- di immortalis, & vi potentiarum, acque operatio- num spiritalium, intimè, ac reconditè divinam naturam participet. Unde divus Ambrosius de bono mortis citans hunc locum, jure hominem exhortatur, ut cum illo puro, ac perpetuo, & im- mortali bono maneat, ipsi adhæreat, & cum ipso sit, de quo cognationem ducit; illudque jam olim à D. Paulo, Act. 17. inculcatum repetit; *Cujus & ge- nus sumus.* Et D. Bernard. Serm. 2. de Nativitate Domini. *Spiritus sane, inquit, non communem, sed propriam habet conditionem, nec in massa creatur, sed singulari quadam excellentia inspiratur. Agnosce à ho- mo, dignitatem tuam, agnosce gloriam conditionis hu- manæ &c.*

Tertium est. Quod anima rationalis verè spiri- tus sit, ab omni concretionem materiæ immunis, quamvis eam informet, ita ut unus homo ex spi- ritu & materia simul constans, omnia corpora, omnes animas rationales, omnesque spiritus completos, Angelicos videlicet, veluti clausula omnium operum Divinæ creationis in se contineat; idcirco & spiraculum dicitur anima rationalis, & à Deo inspirata, ut aliqui ex Patribus adnota- runt.

Quartum autem, & maximum inter cætera nobilitatis hujus animæ nostræ illud est argumen- tum, illam fuisse ad Dei imaginem, & similitudi- nem conditam, ex qua imagine homini à Deo im- pressa, facile est videre, quantum honoris, ac dig- nitatis in ipsum proveniat; ideo enim Deus homi- ni imaginem suam impressit, ut illum ad suæ au- thoritatis, majestatis, ac Divinitatis, non solum similitudinem, sed & participationem promove- ret; quo igitur dignitas hominis altius ascendere poterit? Sed nunc singula expendamus. Primum fecit Deus hominem ad imaginem suam, ut eum ad summam dignitatè, excellentiamque eveheret, & sic non solum res omnes corporales eum reve- renterentur, ut qui tam expressam, & illustrem DEI, omnium Conditoris, & Dominatoris imaginem in se gereret. Sic Deus dixit Noè, Gen. 9. *Terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terre, & super omnes volucres celi &c.* Et ne cæli, atque ætra inservire homini, aut etiam Angeli ministrare ei dedignarentur. Denique ne Dæmones hominem lædere auderent, nevé propter hominis rebellio- nem adversus Deum omnes creaturæ in ipsum in-

furgerent, sua hominem imagine DEUS insignire, & munire voluit.

Non solum igitur ob hanc causam, sed etiam ut ipse non esset sui juris, & possessionis, sed potius ut clarè agnosceretur, hominem esse quid DEI proprium, & peculiare, ob signavit eum sigillo suae imaginis, tam altè, ac tenaciter impressæ, ut salva hominis natura, signaculum illud auferri nullo modo posset. Homo igitur gestat imaginem DEI, ut filius sui Patris, cui debet amorem, ac pietatem; ut mancipium Domini sui, quem timere, ac revereri debet; ut miles sui Ducis, & Imperatoris, cui fidem, & obedientiam prestare oportet; denique ut minister, & dispensator bonorum heri, & Domini sui, cui rectum usum creaturarum, quae dispensationi eius committuntur, exhibere debet.

Deinde quemadmodum, quia nullum animalium simile inveniebatur Adæ, cum quo societatem, & amicitiam, ac familiaritatem habere posset, creavit Deus Evam tanquam ejus sociam; ita creatis rebus omnibus corporeis, cum nulla esset Dei similis, & cum qua DEUS familiaritatem, & societatem inire posset, fecit hominem sibi similem, ut esset quem DEUS amaret, & à quo vicissim amaretur amore amicitiae. Et de aliis quidem rebus cum eas Deus à se factas cerneret, approbasse eas dicitur. *Vidit DEUS* (inquit scriptura) *quod bona quae fecerat, & erant valde bona*: De homine autem longè aliter locutus est Deus per Salomonem *Prov. 8.* dicens: *Deliciae meae esse cum filiis hominum.*

Tertia causa, quare homo factus est ad imaginem DEI, illa est, ut posset esse homo aeternitatis, infinitatis, & divinitatis quodammodo capax, nullumque esset tantum bonum, ut non id auderet homo petere à Deo, & impetratum se à Deo speraret. Quemadmodum igitur vas rotunda figura praeditum non potest omni ex parte repleti, nisi à corpore similiter rotundo; ita nec animus hominis ad imaginem DEI factus, nisi à solo DEO, cui similis est, repleti, & satiari potest.

Ac denique quemadmodum Rex condita à se Civitate, in medio ejus, loco celebri, imaginem suam collocat, ex materia quapiam eximia, & pretiosa confectam, ut manifestum sit omnibus eam intuentibus, quis fuerit ejus Civitatis conditor: ita Deus, fabricato à se mundo, effigiem suam posuit in medio ejus, id est, in homine, qui est medium quoddam inter res à Deo conditas, ut ex ejus aspecta dignitate, in aperto, & manifesto sit omnibus, qualis fuerit hujus mundi fabricator, & opifex.

Hæc igitur admirans D. Bernardus de interiori domo, cap. 67. Animam ipsam his verbis alloquitur: *Intellige dignitatem tuam nobilissimam creaturam, quoniam non solum insignita es DEI imagine, verum etiam decorata similitudine. Et infra, Quid majus tibi fieri potuit, quam ut ad similitudinem suam conderet factor tuus? Attende igitur diligenter primam conditionis tuae excellentiam; & veneranda Trinitatis imaginem in te ipsa agnosce. In quo verò præcipue hæc hominis ad Deum imago consistat, luculenter cap. 67. ut supra declarat idem Bern. Considera, inquit, nobilitatem tuam, quod sicut DEUS ubique est totus, omnia vivificans, omnia movens, & gubernans: & sicut DEUS est, vivit, & sapit; ita tu secundum modum tuum, es, vivis, & sapias: & sicut in DEO tres sunt personae, Pater, Filius, & Spiritus sanctus; sic tu habes tres vires, scilicet, intellectum, memoriam, & voluntatem. Hæc Bernard.*

Ex quibus illud constituendum, nihil homini excellentius, aut gloriosius contingere posse, quam hanc DEI imaginem præ se ferre, quæ illum ita evehit, ut omnibus etiam rebus creatis, tanquam parvulus quidam Deus dominetur.

Hanc igitur hominibus quasi infinitam à DEO collatam dignitatem, etsi nos minus intelligere possimus; sufficeret Christi Domini, ac Salvatoris nostri judicium, qui eam tanti aestimavit. Ut enim homo rusticus in gemmis dignoscendis, videns artificem peritum gemmam aliquam non tam magno pretio emere, quam pro ea comparanda se ipsum etiam vendere, imò vitam profundere paratum esse, merito judicat gemmam tanti esse, quanti ab illo sit. Sic nos omni quidem re, sed in hac præcipue dijudicanda, nulla à ratione magis quam illius exemplo moveri debemus, quem scimus esse Sapientiam ipsam: is verò quantopere animarum salutem aestimaverit, stitiverit, ac complexus fuerit, res ipsa loquitur: cum quicquid Christus egerit, quicquid dixerit, quicquid molitus est per triginta trium annorum spatium, omnia in hunc finem destinaverit, quæ omnia breviter, ac veluti in fasciculum colligi: D. Bernard. in serm. de quadruplici debito. *Primo quidem* (ait) *Bern. in illarum infantium necessitatum: deinde laborum, serm. de quos pertulit in predicando: saigationum in discurrendo: tentationum in jesumando: vigiliarum in orando; lacrymarum in compatiendo: infirmitatum in colloquendo: postremo periculorum in salvis patribus, convitiis, spurcorum, colaphorum, flagellorum, irrisuorum, subfannationum, exprobrationum, clavorum, verumque similiarum, quæ in salutem nostri generis triginta, & tribus annis, operatus & passus est, in medio terra. O quam indebita miseria: quam gratuita, & sic probata dilectio: quam inopinata dignatio! sic Bernard.*

Vide igitur merito inquit Chrysost. Tom. 3. in Chrysost. oratione de B. Phylogonio, quam multa propter tom. 2. hunc gregem passus sit Christus; homo factus est, servi in orat. formam assumpsit, conspuitus est, alapæ casus est, postremo ne mortem quidem recusavit, & quidem ignominiosissimam. Quin & ipsum sanguinem suum effudit. Itaque si quis voluerit illi commendatus esse, curam habeat orium illius, publicam parat utilitatem, fratrum suorum salutem prospiciat. Nullum enim officium hoc DEO charius est.

Idem videlicet Chrysost. Tom. 1. homil. 3. in Gen. Chryso. Etenim ipse, cum Deus sit, propter nihil aliud nostram tom. 1. induit carnem, & omnia alia humana sustinuit, & in Genes. crucem quoque suscepit, nisi ut nos peccato obnoxios à bomil. 3. maledicto liberaret. Et hoc quoque Paulus affirmat Galat. 3. dicens: Christus nos redemit à maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Si igitur ipse, qui DEUS est ineffabilis essentia, ob misericordiam ineffabilem, hæc omnia propter nos, & salutem nostram suscepit, cur non & nos erga fratres justis sumus, agnoscentes quæ eos, ut membra nostra, & eripientes ex Diaboli faucibus, in viam veritatis inducimus? ita Chrysostomus.

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: *Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus* (ut ait S. Bernardus) *serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.*

Cur homo ad imaginem Dei factus sit?

Gen. 1. Haec quæ fecerat, & erant valde bona: De homine autem longè aliter locutus est Deus per Salomonem Prov. 8. dicens: Deliciae meae esse cum filiis hominum.

Bern. de interiori domo, cap. 67.

Idem videlicet Chrysost. Tom. 1. homil. 3. in Gen. Chryso. Etenim ipse, cum Deus sit, propter nihil aliud nostram induit carnem, & omnia alia humana sustinuit, & in Genes. crucem quoque suscepit, nisi ut nos peccato obnoxios à maledicto liberaret. Et hoc quoque Paulus affirmat dicens: Christus nos redemit à maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Si igitur ipse, qui DEUS est ineffabilis essentia, ob misericordiam ineffabilem, hæc omnia propter nos, & salutem nostram suscepit, cur non & nos erga fratres justis sumus, agnoscentes quæ eos, ut membra nostra, & eripientes ex Diaboli faucibus, in viam veritatis inducimus? ita Chrysostomus.

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus (ut ait S. Bernardus) serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.

lentius, aut gloriosius contingere posse, quam hanc DEI imaginem præ se ferre, quæ illum ita evehit, ut omnibus etiam rebus creatis, tanquam parvulus quidam Deus dominetur.

Hanc igitur hominibus quasi infinitam à DEO collatam dignitatem, etsi nos minus intelligere possimus; sufficeret Christi Domini, ac Salvatoris nostri judicium, qui eam tanti aestimavit. Ut enim homo rusticus in gemmis dignoscendis, videns artificem peritum gemmam aliquam non tam magno pretio emere, quam pro ea comparanda se ipsum etiam vendere, imò vitam profundere paratum esse, merito judicat gemmam tanti esse, quanti ab illo sit. Sic nos omni quidem re, sed in hac præcipue dijudicanda, nulla à ratione magis quam illius exemplo moveri debemus, quem scimus esse Sapientiam ipsam: is verò quantopere animarum salutem aestimaverit, stitiverit, ac complexus fuerit, res ipsa loquitur: cum quicquid Christus egerit, quicquid dixerit, quicquid molitus est per triginta trium annorum spatium, omnia in hunc finem destinaverit, quæ omnia breviter, ac veluti in fasciculum colligi: D. Bernard. in serm. de quadruplici debito. *Primo quidem* (ait) *Bern. in illarum infantium necessitatum: deinde laborum, serm. de quos pertulit in predicando: saigationum in discurrendo: tentationum in jesumando: vigiliarum in orando; lacrymarum in compatiendo: infirmitatum in colloquendo: postremo periculorum in salvis patribus, convitiis, spurcorum, colaphorum, flagellorum, irrisuorum, subfannationum, exprobrationum, clavorum, verumque similiarum, quæ in salutem nostri generis triginta, & tribus annis, operatus & passus est, in medio terra. O quam indebita miseria: quam gratuita, & sic probata dilectio: quam inopinata dignatio! sic Bernard.*

Vide igitur merito inquit Chrysost. Tom. 3. in Chrysost. oratione de B. Phylogonio, quam multa propter tom. 2. hunc gregem passus sit Christus; homo factus est, servi in orat. formam assumpsit, conspuitus est, alapæ casus est, postremo ne mortem quidem recusavit, & quidem ignominiosissimam. Quin & ipsum sanguinem suum effudit. Itaque si quis voluerit illi commendatus esse, curam habeat orium illius, publicam parat utilitatem, fratrum suorum salutem prospiciat. Nullum enim officium hoc DEO charius est.

Idem videlicet Chrysost. Tom. 1. homil. 3. in Gen. Chryso. Etenim ipse, cum Deus sit, propter nihil aliud nostram induit carnem, & omnia alia humana sustinuit, & in Genes. crucem quoque suscepit, nisi ut nos peccato obnoxios à maledicto liberaret. Et hoc quoque Paulus affirmat dicens: Christus nos redemit à maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Si igitur ipse, qui DEUS est ineffabilis essentia, ob misericordiam ineffabilem, hæc omnia propter nos, & salutem nostram suscepit, cur non & nos erga fratres justis sumus, agnoscentes quæ eos, ut membra nostra, & eripientes ex Diaboli faucibus, in viam veritatis inducimus? ita Chrysostomus.

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: *Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus* (ut ait S. Bernardus) *serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.*

Idem videlicet Chrysost. Tom. 1. homil. 3. in Gen. Chryso. Etenim ipse, cum Deus sit, propter nihil aliud nostram induit carnem, & omnia alia humana sustinuit, & in Genes. crucem quoque suscepit, nisi ut nos peccato obnoxios à maledicto liberaret. Et hoc quoque Paulus affirmat dicens: Christus nos redemit à maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Si igitur ipse, qui DEUS est ineffabilis essentia, ob misericordiam ineffabilem, hæc omnia propter nos, & salutem nostram suscepit, cur non & nos erga fratres justis sumus, agnoscentes quæ eos, ut membra nostra, & eripientes ex Diaboli faucibus, in viam veritatis inducimus? ita Chrysostomus.

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: *Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus* (ut ait S. Bernardus) *serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.*

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: *Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus* (ut ait S. Bernardus) *serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.*

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: *Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus* (ut ait S. Bernardus) *serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.*

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: *Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus* (ut ait S. Bernardus) *serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.*

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: *Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus* (ut ait S. Bernardus) *serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.*

Sed & apertius Paulus 2. Cor. 8. dignitatem, de qua tractamus, commemoravit his verbis: *Empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus* (ut ait S. Bernardus) *serm. 3. de Circuncis. Nobis datus totus in nostris usus expensus. Verè enim nullus unquam homo ad servandum traditus, ita illi proptius fuit ac Verbum illud æternum, pro univertis hominibus, tributus, concessus, & donatus fuit: Unde Paul. ad Tit. 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Quare hoc emptio nis genus, quo suam Christus dedit animam, & talem animam, suumque corpus, ac insuper Divinam personam, satis declarat, quanto aestimaverit pretio salutem æternam, & quanti fecerit hæc suæ divinitatis præclaram effigiem.*

Si-

Siquidem creatione... imò & re... solvit, &... est prope... à Deo... Quæ... de Ad... magna... nobilitate... car tanqu... à quo cre... mundi, &... ris, imò... Bernard... Idem... me digni... mans inq... rata simi... Angeli... pariter... esse mand... esse non... re voluit... go est an... redimi po... trit, à Be... testata D... sed etiam... tio cam r... talis. Ag... quam gra... Egreg... Nihil est... resus qui... tatem, lū... cum seme... let animo... dixerit, t... ut ad ea l... gloriosissi... maximi q... esse ut dic... Quare... proptior... cletia, &... constat H... tia, bona... ad anima... institutam... nium bon... evertionen... lus, quæ in... tu, omnium... ad orbe re... Quod... comparati... rum milita... præcedenti... mus, quæ... peccant (i... valido lam... prædicavit... ribus res... Quid ergo... mas, Christ... impenitenti... ut divinitu... ut restitua... nam repræse... detur ab o...

CAPUT IV.

Exemplo, & doctrina Christi ze-
lum animarum maximè
commendari.

Siquidem imaginem, quam DEUS fecit per
creationem, Christus Dominus polir, & ornat,
imò & reficit per redemptionem, ac denique ab-
folvit, & consummat per glorificationem. Magna
est propterea dignitas honorarum, cum tantopere
à Deo æstimentur, & honorentur.

Bern.
Serm. 1.
de ad-
ventu.
Quæ merito considerans D. Bernard. *Serm. 1.*
de Adventu, clamat: Mira quærentis DEI dignatio,
magna dignitas hominū sic quasi, in qua si gloriari
voluerit, non erit insipiens: non quod aliquid esse videat
tur tanquam à se ipso, sed quod tanti eum fecerit ipse,
à quo creatus est. Omnes enim divitia, omnis gloria
mundi, & quicquid in eo conspicitur, minus est hac glo-
ria, imò neque est aliquid in comparatione ejus. Hæc
Bernardus.

Idem
cap. 3.
Meditat.
Idem etiam, nec minus doctè prædictas ani-
mæ dignitates complectens, *cap. 3. Meditat.* exclamans
inquit: O Anima DEI insignita imagine, deco-
rata similitudine, redempta sanguine, deputata cum
Angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis
particeps, quid tibi cum carne: Et infra, Totus quidem
ipse mundus ad unius animæ pretium æstimari non po-
test: non enim pro toto mundo animam suam Deus da-
re voluit, quam pro anima humana dedit. Sublimis er-
go est anima pretium, que non nisi sanguine Christi
redimi potuit. Nonne DEI filius cum esset in sinu Pa-
tris, à Regibus sedibus pro ea descendit, ut eam à po-
testate Diaboli liberaret? Elevit ipsam, nec solum slevit,
sed etiam moris se obtulit, ut pretiosi sanguinis sui pre-
tio eam redimeret. Aspice mortalis, pro te datur hostia
talis. Agnosce homo, quam nobilis est anima tua, &
quam gravia fuerint ejus vulnera &c.

Chrysof.
in cap. 1.
Epist. ad
Corinth.
Egregie etiam Chrysof. in *cap. 1. Epist. ad Corinth.*
Nihil est enim quod anima possit æquiparari, nec uni-
versus quidem mundus. Hanc igitur animæ nobilita-
tatem, sive splendorem, sanguine Christi expiata,
cum semel Cathaginæ Senensis datum divinitus ef-
flet animo intueri, ita extarfit zelo animarum, ut
dixerit, tanta est animarum dignitas, & pulchritudo,
ut ad eas lucrandas nullus par labor esse possit; idque
gloriosissimis factis à se in hunc finem gestis,
maximè que laboribus, periculisque susceptis ita
esse ut dicebat, opere ipso ostendit.

Quare non mirum si Deus ita arctè hominibus
proximorum salutis curam commendet, ac in Ec-
clesia ejus sponsa, non ob aliam causam certissimò
constat Hierarchiam universalem, ut sunt Sacerdo-
tia, bona, dignitates, neque ad alium finem, quam
ad animas DEO, vitæque æternæ lucrandas esse
institutam. Neque verò in oculis Domini om-
nium bonorum temporalium, ac Regnorum
everitionem tanti est, quanti unius animæ amissio
sit, quæ in deserto errare sinatur; nec omni cona-
tu, omniumque bonorum ac vitæ ipsius dispendio
ad ovile revocetur.

Quod si unius animæ pretio universus Orbis
comparari nequit, atque ex alia parte in tot anima-
rum millia, ut ex typo Orbis terrarum à nobis in
precedenti cap. ostenso constat, oculos converta-
mus, quæ luce Evangelica destituta in æternum
pereunt (ita ut & merito Christus cum clamore
valido lamentatus sit, quando seminis parabolam
prædicavit, in qua ex quatuor divini seminis par-
tibus tres in Dæmonum prædam cedere vidit.)
Quid ergo superest vitis Religiosis, nisi ut lachry-
mas, Christi & conatus impendantur, ac non solum
impensissimè Dominum messis exorent, ut mit-
tat divinitus operarios in messem suam, sed etiam
ut relicta una ove, quæ Ecclesiæ angustum reg-
num representat, nonaginta alias in deserto inli-
delitatis aberrantes, sedulo quarant.

Hæc enim dignitatem hujus ministerij
commendavimus, quæ ex nimæ nobilitate,
& præstantia, tanquam ex nobilissima, pretiosissi-
maque materia profecta est: nunc verò illa digni-
tas declaranda est, quæ huic functioni accre-
vit, tum ex Christi exemplo, ejusque similitudine, tum
etiam ex ejus doctrina. In qua re duo breviter
erunt attingenda; primum, quanto studio Chri-
stus proximorum curam, maximè verò Infidelium
verbo commendaverit. Deinde quantum nos suo
exemplo ad sui imitationem instruxerit.

Audiamus igitur ipsius veritatis testimonium, *Joan. 35.*
ac brevem, divinam tamen, & dignam ipso DEO Greg.
sententiam. Hoc est (inquit, *Joan. 15.*) præceptum homil.
meum ut diligati invicem sicut dilexi vos: Quæ verba *27. in*
exponens Gregorius Papa homil. 27. in Evangelia. *Evange-*
Cam cuncta sacra eloquia, inquit, plena sint Domi-
lic.
nicis præceptis, quid est, quod de sola dilectione, quasi de
singulari mandato, Dominus dicit: Hoc est præceptum
meum, ut diligati invicem: nisi quia omne mandatum
de sola dilectione est, & omnia unum præceptum sunt
quia quicquid præcipitur, in sola charitate solidatur.
Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt,
sic multa virtutes ex una charitate generantur. Nec
habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non ma-
net in radice charitatis. Præcepta ergo Dominica, &
multa sunt & unum: multa per diversitatem operis,
unum in radice dilectionis. Sic Gregor.

Multa his similia commemorari posse nt, tum *Chrysof.*
ex sacra Scriptura, tum ex Patribus, sed non opus *in Ca-*
est ea, quæ notissima sunt repetere: solum Chry-
sof. tomi egregiam adjiciam testimonium: *Novissi-*
ma (inquit in primam Canonicam *Joan. Tom. 9.*)
Tom. 9. Verba Christi ituri in celum sunt ista (nempe hoc est
præceptum meum &c.) Considerate languentem in
in lecto hominem, in domo sua jacentem, & macera-
tum aegritudine, proximum morti, anhelantem jam
animam inter dentes quodammodo habentem, qui for-
te sollicitus de aliqua re chara sibi, quam multum dili-
git, veniat sibi in mentem, & vocet heredes suos, & di-
cat: Rogo vos facite hoc, teneat quodammodo violen-
ter animam, ne antea exeat quam verba illa formentur,
cum illa verba novissima dicitaverit esset animam,
sollicitus cadaver in sepulchrum, heredes ipsius quomodo
meminerunt novissima verba morientis: quomodo, si
quis existat qui dicat eis, nolite facere, quid ergo illi
dicant? ergo non facio quod mihi Pater efflans animam
novissimè mandavit? quod ultimum sonuit in aures
meas proficiente hinc patre meo? quævis alia verba
aliter possum habere, novissima verba me plus tenent,
non eum vidi amplius, non audivi loquentem. Fratres
cogitate visceribus Christianis, si heredes sunt tam
dulcia, tam grata, tam magni ponderis verba patris
ituri in sepulchrum, heredibus Christi qualia debent esse
verba novissima?

Quare nihil est, quo Christus uberius lauda-
re posset Christianam charitatem, quam insinu-
ando se hoc tantum præcipere: Et rectè sanè, quia
in charitate non una aut altera virtus, sed omnium
virtutum copia, tanquam in fecundissima radice
continentur.

At non solum Christus Dominus hoc generali
præcepto contentus est (ne forte Christiani, qui
ad omne ignavie genus propensius inclinaverunt,
dile-

dilectionem hanc intra Ecclesiam tantum terminos exhibendam existimarem) sed & infidelium curam maximè Ecclesiam commendavit. *Alia* (inquit) *Joan. 16. oves habeo, quas oportet me adducere, & fiet unum ovile, & unus Pastor.*

Joan. 16

Imò haec fuisse tempore mortis Christi, Resurrectionis, ac in caelos Ascensionis, curam, hancque solum, vel saltem præcipuam suæ Ecclesiam, quæ à cæcæis profanis, & vanis conventiculis Hæreticorum discerneret, notam esse voluit, ut discretè Augustinus plurimis in locis disseruit. Illud verò inter omnia illustrius est testimonium, quod reddidit sermone *S. lib. 17. Homil.* Ubi curam adducendi animarum ad ovile Christi præcipuam, ad veram Christi Ecclesiam discernendam notam esse agnovit. Explicans enim illa verba *Act. 2. Eritis mihi testes in Hierusalem &c. Apostoli* (inquit) *querunt tempus judicij, & Dominus respondet locum & Ecclesia. Non respondit quod quaesierunt, sed nostros providebat dolores. Eritis, inquit, mihi testes in Hierusalem. Parum est, non pro hoc tantum pretium dedisti, ut hoc solum emeret in Hierusalem. Dic adhuc & usque in fines terra. Venisti ad fines. Quare contentiones non finis? Nemo mihi dicat jam: Ecce hic est, non, sed, Ecce hic est. Sileat humana præsumptio, audiatur Divina prædicatio. Teneatur vera promissio in Hierusalem & in tota Judæa, & Samaria, & usque ad fines terra. Mihi dicitis nubes suscepit eum: tam non opus erat ut aliquid adderetur, ne aliunde cogitaretur. Fratres pro magno audiri solent verba novissima ascendenti in caelum. Ex-*

Augusti. ser. 6. lib. 17 homil.

Act. 2.

istimemus Dominum nostrum Testamentum scripsisse, & in testamento suo novissima verba posuisse; prævidit enim malorum filiorum futuræ litigiæ, prævidit homines partes sibi facere conantes de possessione aliena. (Ecce infra, postquam commendat charitatem Dei, & proximi, demonstrans veræ Ecclesie signa, addit:) Videte ergo fratres, quid maximè diligatis, quid fortiter teneatis. Glorificatus Dominus resurgendo commendat Ecclesiam, Spiritum sanctum mittens de caelis commendat Ecclesiam. Resurgens enim quid dicit Discipulis suis? *Hæc dicebam vobis cum essem apud vos, quia oportebat impleri omnia quæ scripta sunt in lege, & Prophetis, & Psalmis de me.* Et tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas, & dixit eis, quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die. Ubi est Ecclesia commendatio? Et prædicare in nomine ejus penitentiam, & remissionem peccatorum? & hoc ubi? per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem, hæc resurrectione glorificatus. Quid ascensione glorificatus? quod audistis: *Eritis mihi testes in Hierusalem, & in tota Judæa, & Samaria, & usque in fines terra.* Quid ipso adventu Spiritus sancti? Venit Spiritus sanctus, quos primum implevit, linguæ omnium gentium loquebantur. Unusquisque homo loquens omnibus linguis, quid aliud significavit, quam unitatem in omnibus linguis? hoc tenentes, in hoc firmati, in hoc reborati, in hoc inconvulsa charitate defixi. Laudemus pueri Dominum, & dicamus Alleluja. Sed in una parte? unde, & quousque? à solis ortu, usque ad Occasum laudabile nomen Domini. Hæc Augustinus.

Luc. 24.

Allo. 1.

Deinde si ad Christi Domini Salvatoris nostri exemplum, ad cujus formam, & exemplar omnes Christianorum actiones, omnia studia, & exercitationes sunt dirigendæ, maximè elucet in omni ejus vita, operatione, & doctrina hic animarum zelus, quo ejus viscera transgenda prædixerunt Prophetæ. Quanta verò fuerint in Christo domino charitatis indicia, quanta erga proximorum salutem curandam sollicitudo, nemo est, qui dignè possit explicare: zelo animarum ita exarsit, ut coarctaretur, ut ipse ait, donec Baptismo sanguinis pro earum salute ablutus, seipsum Patri hostiam viventem immolare; passionem, & mortem pro-

brossissimam obivit sponte, libensque & gaudens sustinuit, quod optavit ardentius, ut opprobria exprobrantium Deo in ipsum reciderent omnia, fieretque unus pro omnium gloria opprobrium hominum, & abjectio plebis. Quam verò constanter in amore ingratisimæ, & pessimæ gentis perseveraverit, quam ardentius nec amatus, & capitalissimo odio habitus, ab inimicis, civibus, & popularibus suis, inimicos ipse dilexerit, quam facilis ad ignoscendum fuerit (uisinet hostibus, & interfectores immanissimis, efferatissimis in ipso fervore tanti sceleris mortis suæ, locupletissimè testatur vel una eius oratio illa, *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.* Et nos breviter præcedenti cap. nonnulla attigimus.

Quare cum summa dignitas Christiani sit, se quam simillimum Christo efficere, illum que imitari, merito Patres Christianos omnes ad hæc animarum functionem proposito Christi exemplo, veluti earum actionum mensura perfectissima, urgent, ut jam non sibi (uisque commodis, & utilitatibus, sed proximorum salutem vivant. D. Ioan. Chrysost. tom. 4. homil. 25. in cap. 19. epist. 1. ad Corinth. in illa verba: *Imitatores mei estote. sicut & ego Christi.* Hæc perfecta charitatis regula est, hic certissimus terminus, hoc supremum omnium cacumen, quæ rare, quæ communitatem omnium comprehendant utilitatem, quod ipse significans addidit, sicut ego Christi. Nihil enim potest nos adeo imitatores Christi facere, ut proximorum cura.

Idem homil. 24. in Matth. Etenim ut scias quantum bonum sit cum salute nostra & alius lucrari, audi Prophetam ex persona Dei dicentem: *Qui ducit pretiosum à vili, quasi os meum erit. Quid hoc est? Qui ab errore ad veritatem, aut, manderit, vel à peccato ad virtutem proximum induxerit, pro virili humano me imitator.*

Denique D. Augustinus proposito Christi exemplo ad charitatis vincula fidelium excitat animos; explicans enim locum Ioan. *Omnis qui natus est ex Deo, non facit peccatum, ait: Accipere calicem salutarem, & invocare nomen Domini, hoc est, satiare charitate, & ita satiare, ut non solum non oderis fratrem, sed paratus sis mori pro fratre. Hanc charitatem docuit Christus in cruce moriens. Hanc didicit Paulus dicens: Ego libentissimè impendam pro animabus vestris: Hanc imitatus est Stephanus; orans pro lapidantibus ipsum: propter eos volebat Paulus vivere, pro quibus paratus erat mori. Et Petrus dixit Christus post resurrectionem: Petre amas me? Pasce oves meas: quasi dicit, hæc est perfecta mei dilectio, ut pro fratribus facias, quod ego pro te feci. Qui non diligit fratrem suum, non est ex Deo. Dilectio sola discors inter filios Dei, & filios diaboli. Hæc Augustinus.*

Cumque nihil homini excellentius, aut gloriosius contingere possit, quam ad hanc Christi imitationem, & similitudinem pertingere, ac omnes præterea Christianos imitatores Christi esse oporteat, idque eos & professio, & nomen ipsum moneat; muldò vero exactius, strictiorique vinculo ad hoc stricti tenentur Religiosi, quorum pietas ita ex Christi vita desumpta sunt, ut perfectiores solent cum vultum ex vultu exprimunt. Quare si horum paupertas ideo perfecta, quia ejus paupertatem imitantur, qui non habuit ubi caput reclinare; & castitas illius castitatem, qui fuit candor lucis æternæ; & obedientia quoque, quia ab illo depi opta est, qui factus est obediens usque ad mortem; non dubium horum charitatem tantò fore perfectiorem, quantò plus ad illius exemplar accesserit, qui propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, venit in mundum, ut peccatores salvos faceret.

Chrysost. in epist. ad Cor. 19. hom. 25.

Idem homil. 24. in Matth.

1. Joan. 3.

2. Cor. 12.

Ioan. 21.

CA-

CAPVT V.

Exempla Sanctorum, qui ardenti animarum zelo flagrarunt.

Tertia est insignium sanctitate virorum multitudo, qui hoc ardentissimo animarum zelo ad imitationem sui capitis exarserunt, ut & sola eorum auctoritas satis esse possit ad permovendos Religiosorum, aliorumque Christianorum pios animos ad eam ardentem indefesseque sectandam.

Illud certe præ alijs hujus studij in procuranda fidelium, sive infidelium salute perfectionem maximè commendat, quod hoc studium, sive functionis genus, Apostolica vita à Sanctis Patribus appelletur, & revera sit, ac perinde ea summam perfectionis fastigium attingat necesse est. Neque enim dubitari potest quin Apostoli, qui in Evangelica perfectione principem locum obtinuerunt, utpotè qui primitias Spiritus sancti acceperunt, ut prædicat Paulus ad Rom. 8. quod à Christo Domino fuerint electi in eum finem, ac in totius Orbis regiones pro fide propaganda missi. Omnes igitur huic animarum zelo mancipati Apostolos Duces habent, eorumque professioni nomina dederunt.

Aliorum etiam Sanctorum tam veteris, quam novi Testamenti profertur exempla. Nam & amor zelusque animarum frequens, ardensque fuit in viris sanctis utriusque Testamenti. D. Chrysost. Tom. 4. homil. 25. in cap. 10. Epist. prima ad Corinth. ubertimè tractat hoc argumentum. Antiquis (inquit) magnis & generosis illis viris, hac maxima cura erat, ut summa cum diligentia aliorum vitam disquirerent, & manifeste cognoscerent nullum eorum unquam ad propriam respexisse utilitatem, sed proximi unanimesque. Quamobrem majorem in modum claruerunt. Etenim Moyses multa & magna operatus est miracula, sed nihilquam magnum eum fecit, ut beata illa vox, quam ad Deum habuit, cum inquit: Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo. Hujusmodi erat & David, incircò dicebat: Ego Pastor peccavi, & ego male feci, & hi qui Ovile sunt, quid fecerunt? fiat manus tua super me, & super domum patris mei. Eodem modo Abraham non suam, sed mulierum quesivit utilitatem, ideo se periculis exponere, & Deum pro his, qui nihil ipsi considerabant, deprecabatur. Illi quidem tantopere claruerunt: qui autem sibi tantum consulunt, considera quantum acceperint detrimentum. Fratris igitur filius, cum audivit, si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam, optione accepta suam quesivit utilitatem, quam non modo non invenit, sed ipsa quoque regio est incensa, quæ autem Abraham obtigit, incolumis servata est. Ad hæc Jonas non alijs, sed sibi ipsi prospiciens, pene periclitatus est & Civitas constituta, ipse vero agitur, jactatus, & obrutus est stribibus, sed cum multitudinis salutis invigilavit, suam invenit. Ita & Jacob in ovibus proprium non querens lucrum plurimas lucratus est, Joseph autem fratrum studens utilitati suam est consequutus. Qui missus à Patre non dixit: Quid è non audisti quod provisionibus & seminjs discerpere me aggrediebantur, & somniorum, & amoris erga me tui penas dabam? quid non contra me molientur cum in eorum ero potestate? Nihil hujusmodi causatus est, nec cogitavit quidem, sed rebus omnibus fratrum salutem præposuit: idcirco omnia postmodum bona adeptus est, qua cum clarissimum, gloriosissimumque reddiderunt.

Præterea Moyses, nihil enim prohibet iterum ejus meminisse & contemplari, quem modo res suas contempserit, & alienam persecutus est, Moyses inquam in Regia domo educatus, cum Christi opprobrium majores Egyptiæ thesauri divitiarum arbitretur, omnibus abjectis

cum Hebræis malorum particeps esse non recusavit. Quamobrem ipse non solum non servivit, sed & ipsos à servitute liberavit. Magna quidem hæc, & Angelo digna vita. Verum Paulus maximè in hoc excelluit: Alij namque omnes sui omisit bonis proximorum malis communi, ac non recusavit; Paulus autem longe majora aggressus est. Non enim simpliciter veluit aliorum calamitatibus participare, sed maximas ipse sustulit, ut ceteri bene haberent.

Divus Hieronymus Epistola. 12. quæ est ad Gaudentium, Tom. 1. de hoc ardenti zelo ita scripsit. Legimus Aaron Pontificem esse obviam furentibus flammis, & accenso thuribulo, Desiram cobivisse: Stetit inter mortem, & vitam Sacerdos magnus, vel ultra vestigia eius procedere ignis ausus est. Moysi loquitur Deus: Dimitte me, & delebo populum istum. Quis nunc in terra est, qui obviam flammis velit, & cum Apostolo Roman. 9. dicere: Optabam ego anathema esse pro fratribus meis? Pereunt cum Pastoribus greges, quia sicut populus, sic Sacerdos. Moyses compassionis loquebatur affectu: Si dimittis populo huic, dimitte; si autem, dele me de libro vite: Vult perire cum pereuntibus, nec propria salute contentus est, gloria quippe Regis multitudo populi.

Idem sic habet Epistola quadragesima sexta ad Rusticum, 10. mo primo. Quod ignotus ad ignotum audeo scribere, sancta ancilla Christi Hedibia fecit deprecatio, quia nequaquam propria salute contenta, tuam & ante quesivit in patria, & nunc in Sancti loci querit, imitari cupiens Andrea, & Philippi Apostolorum benevolentiam, quorum uterque inventus à Christo fratrem Simonem, & amicum Nathanael invenire desiderat. Optaverat & quondam Loth cum filiabus salvare conjugem suam, & de incendio Sodomæ penè semestus erumpens educere, eam, qua pristinis vetus tenebatur astricta, & ardens fides pro una muliere perditæ, totam Segor liberat civitatem. Et Joseph fratres pascit in Ægypto: sponsus que audit à sponsa, ubi pascit, ubi cubas in meridie. Samuel quondam plangebatur Saul em, quia peccati vulnura non curabat. Et Paulus lugebat Corinthios, qui fornicationis maculas lachrymis delere volebant: Unde & Ezechiel 2. librum devorat scriptum intus, & foris carmine, & planctu, & vae: carmine super laude justorum, planctu super penitentibus, vae super his, de quibus scriptum est Proverb. 18. Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit, in quibus omnibus in Andrea, & Philippo, in Loth, Joseph, & Samuele, & Ezechiele contemplatur Hieronymus dilectionem Sanctorum erga proximos suos, quos imitata est Hedibia deprecans Hieronymum, ut Rusticum conetur educere à peccato suo.

Gregorius Papa exponens locum Job, qui habetur in cap. 30. ipsi is lib. 20. Mosal. Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt, ait: Hæc sunt verba sancti viri Job, omniumque perfectorum, & in virtute sortium, qui dum infirmi ad iniquitatem profluunt, illi zeli sui igne cruciantur.

D. Anguilinus libro 2. contra Gaudentium Donatistæ. Torquet Diabli homines justos sceleribus impiorum hominum. Hanc persecutionem Loth justus patiebatur in Sodomis, cum Angli hospites ejus, cum homines putarentur, à Sodomitis appeterentur ad stuprum; etiam antequam domum justæ ingredi rentur, quod sine magno cordis cruciatu videre non poterat, unde inter suas persecutiones hanc commemorat Apostolus, cum dicit: Quis infirmatur, & ego non infirmus sum? Quis scandalizatur, & ego non uror? Unde quanto major in nobis est charitas, tanto majori cum dolore animi nos videmus separari homines à mæbru Christi. Unde quædo vos Donatista heretici in hoc vestro errore vitæ servitii, multo amarior nos dolemus, dici non potest, quæco

Hieron. epist. 12. ad Gaud. tom. 1.

Exod. 32

Rom. 9.

Exod. 32

Cant. 2.

Ezech. 2

Prov. 16

Gregor.

Job. 30.

August.

contra

Gauden.

2. Co-

rint. 11.

nos morore cruciatis; plus quippe impius Absalon Patrem suum David extinctus, quam rebelis afflixit; virum namque eum comprehendit cupiebat, ut qui malitia grassabatur, penitentia sanaretur. Erat ergo ille persecutor Patris, non solum contra legitimum patris Regnum arma capiendo, atque bellando; sed multo amplius persecutus est cor parentum in illa impietate moriendo: unde si Catholicorum domus Donatista non diripissent, si Catholicorum membra non praececidissent, si denique Catholicos crudeliter non occidissent, hanc solam nos à vobis gravissimam persecutionem perpeti verisimè diceremus, quia videmus vos offensatos, & tabescimus: quia infirmatos, & infirmamur: quia scandalizatos, & urimur: quia perditos, & lugemus: hac mala vestra, quae vos in aeternum interitum mittunt, amarum nos persequuntur: quia illa quae à vobis nostris corporibus inferuntur: denique in illa persequutione, qua in nos servis, cum laude gaudemus, in hac autem, qua vos peritis, si gavisi fuerimus, vobiscum perimus. Haecenus Augustinus.

Bern. in ser. 7. quadrages.

Et Divus Bernardus sermone 7. quadragesimae, cui titulus est de peregrino mortuo, & crucifixo, inter varias expositiones, quas adhibet illi loco Pauli ad Gal. 6. Mibi absque gloriari &c. per quem mihi mundus crucifixus est &c. Haec est una, ut mundus crucifixus dicitur Apostolo, & ipse mundo, quia crucifixum mundum videbat obligationibus vitiorum, & ipse crucifigebatur ei per compassionis affectum. Crucifixus Paulo mundus est reputatione, ipse vero mundo crucifixus est compassionem itaque tanta prospiciens flagitia, & mala in mundo, illis tantum diè cruciatur, & torquetur, ac si cruci, & patibulo affixus esset, in quo amor ingens Pauli ad proximos indicatur. Idem etiam Bernardus inter alias expositiones, quas sermone 28. adhibet illi loco Capitolorum: Nolite me considerare, quod secula sunt, quia decoloravit me sol: haec est, ut nigredinem se contumax spongia fateatur, propter animarum zelum, videns eas legem Dei praevaricari, ob earum amorem se à Sole decolorata, exemplo illius, qui dicebat Psal. 68. Zelus domus tua comedit me, & illud: Tabescere me fecit zelus meus. Et item Psal. 118. Defectio tenuit me pro peccatoribus dereliquentibus legem tuam. Vel, decolorari à Sole est ignescere charitate fraterna, flere cum flentibus, cum infirmantibus infirmari, uti ad scandala linguorum. Sic Bernardus.

Psal. 68. Ps. 118.

Chryf. homil. 16. in epist. ad Rom.

Ac denique Sanctus Chrysof. qui pluribus locis, cum de S. Pauli charitate adversus proximos loquitur, ita effere fecit spiritum, adeo alta admiratione tantae charitatis suspenditur, & abtipitur animo, ut vix apud se sit, vix seipsum capiat, praefertim cum illud explicat: optabam anathema esse à Christo (hoc est, inquit, carere aeterna remuneratione, & Christi praesenti conspectu) pro fratribus meis, qui sunt Israelitae, sic exponit: homilia 16. in Commentariis Epistola ad Romanos, & alibi: Optabat, inquit, in gehennam mitti, & iudicium subire perpetuum pro eorum salute, à quibus fuerat saepe lapidatus, qui cum interficere contenderant, ut hi tantarum ei authores afflictionum per fidem corpori Christi jangerentur. Quis ita dilexit Christum? Si tamen hac dilectione, & amore maius est aliquid nuncupandum.

Chryf. 4. cap. 9. rom. 4.

Sed & verba ipsius Chrysof. audiendus, Homil. 16. in Epist. ad Romanos, cap. 9. Tomo 4. in illa verba: Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo, pro fratribus meis. Quid autem à Paulo à Christo, illo inquam Christo, quia te desideratur? à quo te nec calorum regnum, nec gehenna separabat, neque ea, quae cogitari possunt: nec alia totidem: ab hoc nunc precaris anathema esse: quid accidit: num desiderium illud excusasti, ac deposuisti: hanc quaquam (inquit) sed pro fratribus meis:

nec id utcumque volo, sed opto, multumque desidero, ut fratres mei salvi fiant, optarim anathema esse: ergo ipse ipse, ego qui omnium magister sum effectus, qui meritis infinis a coeegi, qui coronas infinitas expecto, qui si illum amo, ut meus erga illum amor mihi sit: rebus omnibus astutior, qui quotidie propter illum uror, unam enim per omnia considerabat, nempe quomodo palaebrum hunc amorem experiet.

Idem explicans caput primum ipsius, sermone Chrysof. quarto in Epist. ad Philip. 1. ubi multa de dilectione proximorum docet Apostolus, qualia sunt: Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vestros in visceribus Christi coardior autem, è duobus desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, multo magis melius, permanere autem in carne necessarium propter vos, & hoc confidens suo, quia manebis, & permanebis omnibus vobis ad profectum vestrum, quae verba exponens Chrysof. ait: Quid dicit Paulus? cum hinc abiens in ipsum colum migraturus sis, atque cum Christo futurus: ignoras quia eligere debet? & non solum istud, sed quod huius est vis, eligis, nempe ut in carne maneat: quam obrem? non acerbam vitam ducebas in vigiliis, in naufragiis, in fame, ac siti, ac nuditate, in curis, & sollicitudinibus? Cum infirmus infirmus eras: in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in jejuniis; qui quies quadragesimae plagae una mirus accepisti: ter virgis es casus, semel lapidatus (2. Cor. 11. 6.) noctem ac diem in profundo maris egisti: in periculo fluminum, periculo latronum, periculo in civitate, periculo in solitudine, periculo in falsis fratribus, & adhuc infelicem hanc vitam desideras? si namque nihil tibi horum obtigisset, sed quicquid agebas, cum voluptate etiam, & libere parasses; nunquid oportebat incertitudinem futuri eventus nutientem ad portum quendam confugere? quis mercator navem habens multis rerum copiis plenam, cum liceat ad portum jam appellere, tutoque quiescere, adhuc tamen in mari navigare mallet: quis athleta cupiet amplius certare, cum iam liceat coronari? quis pugilum eligeret denovo certamen ingressus de suo ipse capite periclitari, cum iam si vellet, coronam posset accipere? quis est ille miles, qui cum liceat jam cum celebrare, & trophaea à bello liberari, cumque Rege requisierit in ipsi regis palatii, sustineat adhuc in bello & sudare, & in aciem collocari? quomodo ergo cupit & ipse hac vitam consistere, qui dicebas, 1. Cor. 10. h. 2. timeo ne dum alijs praedico, ipse reprobus efficiar: etsi ob nullam aliam causam, ob hanc certe liberationem desiderare oportebat. Papa, quis est hic Apostoli animus: nihil par illi unquam, vel sui, vel erit futura metiri, in numeris malis obnoxius es, & apud Christum esse non vis? non (inquit) quia quos lucrifecisti; sed propter expeditiores opto constituere & solidiores, & ut agricolationem illam, quam plantavi frugiferam reddam, à Christo volę exulare: non audisti me, non quod mihi est utile, sed quae sunt proximorum querentem qui anathema esse voluit à Christo pro fratribus, quomodo non multo amplius istud eligam, cum mihi ipsi libenter ex mora, ac dilacione damnum inferam, quo aliqua postea illis obtingere salus.

Chryf. de Laudib. Pauli homil. 3.

Ac denique Homil. 3. de Laudibus Pauli tom. 3. idem Pater varias charitatis formas, ac veluti personas in Apostolo recenfer dicens: Nemo ita dilexit inimicos, nemo erga insidiatore suos tam beneficus fuit, nullus pro afflictionibus suis tanta perpassus est: ut enim aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filium phrenesi comprehensum, cuius quanto magis convulsus, itibusque pulsatur, tanto ejus potius miseratur, & desiet. Ita Paulus majora addebant fomenta pietatis erga eos à quibus affligebatur: unde pro eis, qui eum quinquies verberaverunt, qui eum caecis overaverunt, qui ipsius fitebant cruorem, testimonium (inquit Roman. 10.)

Roman. 10.

illu perhibeo, quoniam emulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. In quantum poterat, laborabat umbram eis excusationis aliquam obtinere, & quia sermone illu fidem perfuadere non poterat, ad orationes se convertere ad assiduas, tres (ait ibid.) voluntas quidem cordis mei & obsecratio ad DEUM sic pro illis in salutem, que utique omnia sunt verba amanti, & valde eorum utilitatibus providenti. Et item, Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christos in vobis, & iterum, quoniam Corinthum fornicarium ab Ecclesia corpore separabat (ait 2. Corinth. 2.) ex multa tribulatione, & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, non ut contisteremini, sed ut sciatis, quoniam charitatem habeo abundantius in vos (1. Corinth. 9.) factus sum Judæis tanquam Judæus; his qui sine lege erant, factus sum quasi sine lege ethnicus: factus sum infirmis, quasi universum mundum genuisset, sic perturbabatur, sic currabat, sic omnes in Regnum Dei festinabat inducere docendo, orando, minando, pollicendo, per sermonem, & per discipulos, per se ipsum conabatur erigere laborantes, stantes vero firmare, torpentes animare, humili jacentes attollere &c. Pro uno servulo Onesimo ad Philemonem integram scribit Epistolam omni affectu plenam, milites se ipsum tradidit in mortem, & ait: Ego autem libentissime impendam, & superimpendar ego ipse pro animabus vestris. (sic 2. Corinth. 2.) Cumque celsus in omni consisteret arce virtutum, omnem tamen flammam precipuo charitatis ardore vincebat. Ut enim missum in ignem ferrum totum ignis efficitur, sic Paulus charitate succensus, totus factus est charitas, quæ quasi communis totius mundi esset Pater, ita in amore omnium ipsos eorum imitabatur parentes, ac superabat, & pecunias, & verba, & corpus, & animam pro his, quos diligebat, impendens. Sic Chrysofomus.

Divus autem Bernardus in sermone de S. Martini, Domine (inquit) si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem (2. ad Timoth. 4.) Bonum certamen certasti, cursum consummasti, fidem servasti, reposita est tibi corona justitiae, & adhuc dicis, propter bonum proximi non recuso laborem, fiat voluntas tua. Obculisti planè Isaac, unicum illum, quem diligis, quod in te est, jugulasti, immolasti. Singulare gaudium tuum, pia devotione paratus iterum redire in pericula, innovare certamina, denuo laborem sibi, & prolongare tentationem propter proximum, & à Christo peregrinari diutius ab illa tanta, & tam optata sollicitate. Angeli in ministerium mittuntur propter eos, qui hereditatem capiunt salutis; sed tamen semper curantes bonum proximorum divina assistant presentia. Hanc paratus est Martinus propter fratres dilatare. Magnum est Petre, quod Dominum secuturus omnia reliquisti, sed audio te in morte dicentem: Bonum est nos De esse, non est hoc, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. (Psal. 107) Paratum cor tuum, ò Martine, paratum cor tuum, sive dissolvi, & esse cum Christo; sive manere in corpore, mille subditis laboribus, si id amor proximi efflagitat.

Ac demum de S. Joan. Chrysof. tanti Magistri nempe S. Pauli Discipulo, aliquid etiam profiteramur, ut intelligamus quantum fuerit illius in proximos charitatis ardor: Sic enim de semetipso scribit: Vellem si fieri posset, vestris oculis ostendere, quam in vos habeo charitatem: Nihil enim est mihi vobis jucundius & desiderabilius, ne hæc ipsa quidem lux: Millies enim optarem ipse esse cæcus, si per hoc liceret vestras animas convertere, adeo ipsa lux est mihi salus vestra jucundior. Quid enim me juvant solares radij, quando, que propter vos accipitur, animi agritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc est bona, quando apparet in latitia. (& paulo post.) Im-Thom, à Jesu Oper. Tom. 1.

plere gaudium meum liceat vobis salutem affequi, me autem propter vos reddere rationem, vobis dari salutem, me vero accusari, quod meum munus non impleverim: Non enim curo, ut pro me salvifici, sed ut salvificiis quacunque ratione.

Et de S. Francisco sanctus Bonaventura in vita S. Francisci cap. 5 sic scripsit: Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foret, quas ille redemit: saluti in vitam animarum nihil præferendum esse dicebat, eo magis S. Franciscus, quod unigenitus Dei pro animabus dignatus fuerit in Cruce pendere.

Ac denique B. Pater Ignatius, (authore Patre Ribadeneira, libro quinto, cap. secundo vitæ ejus,) agebat, se, si quid ad animatum salutem pertineret, paratissimum esse nudis pedibus, cornibusque onustum per plateas incidere, nullumque reculare habitum, ridiculum, aut probrosum vestimentum genus, quod esse utile hominibus posset; quod re ipsa comprobavit, si quando sese occasio obtulit: Etenim contemptus hujus, ac desipientiæ rerum omnium, pro animarum lucro, est origo Dei amoris & proximi.

Plenæ etiam sunt sacræ literæ, & historiæ Ecclesiasticæ Apostolicis exemplis innumerabilium hominum, qui & vitam salutis aliorum causa libentissimè profuderunt, & ipsas etiam gravissimæ ignominie notas subierunt; ut propterea necesse non sit diutius in ijs recensendis immorari.

CAPUT VI.

In studium Infideles juvandi omnes ferè, & in heroico gradu, influunt Virtutes.

Alterum caput, ex quo hujus functionis juvandi Infideles perfectio ducitur, est magnitudo, & præstantia earum actionum, quæ hoc studium comitantur, quæ non modò naturæ vires superant, sed etiam tanto intervallo antevertunt, ut sine uberrima gratiæ copia sustineri, neque adiri possint: quare nihil est, quo ubertius laudari possit, quam ex hoc, quod non una, aut altera virtus, sed omnium planè virtutum agmen, ac omnes ferè in gradu heroico, & perfectissimo in eum confluant; Et ut ab ipso limine incipiam, hoc est ab ipsis virtutibus, quæ in primo quasi divinæ vocationis ad animarum conversionem conceptu, cum ipsa vocatione in animo à Deo ingenerantur, mirum est quantum in hoc etiam quasi vestibulo, desiderium ipsum DEO cooperandi in hac functione operum segetem, & per se meliorum, & difficiliorum, ac plurimorum offerat sic à Deo vocatis.

Primum enim vocatio ipsa, & multo magis studium animas juvandi executioni mandatum, Apostolicam mentem, animumque efformat intrepidum, omnibusque imbuat virtutibus. Atque ut ab his incipiam, quæ Theologica vocantur, apertum est, Missionum studium constare non posse non solum sine fide, sed sine magna, & excellenti fide: nam quisquis hoc facit, ut propter verba laborum Domini, ea quæ habet, quæ videt, & quæ diligit, pro his, quæ non videt, deserat, & præsentia pro futuris, nempe patriam, fratrum carnalium, consanguineorum, parentum, amicorum, divitiarum, cæterarumque commoditatum omnium emolumenta commutat, ac ingrediatur vias duras, sine dubio ad maximum, & altissimum fidei gradum pervenit, Magna est deinde

B

fidei

fidei firmitas, & admiranda, quæ hominem non solum intrepidum, sed alacrem reddit ad quolibet tormenta, quamvis immensissima, cruciatus etiam acerbissimos, ad omne denique ignominiosæ mortis genus pro ejusdem fidei confessione obeundum. Ac denique heroicæ, atque Apostolicæ fidei gradus est, pro eadem fide inter gentes propaganda, barbaras, esferatasque gentes, vel cum aperto capitis discrimine adire, atque contemptis Oceani fluctibus, piratarum atrociniis, & incommodis aliis ferè infinitæ navigationis usque ad ultimas mundi oras pro ejusdem fidei dilata-tione penetrare, ac demum pro eadem fide sinceræ, integræque conservanda, qualem Christus, & Apostoli tradiderunt, eaque facta tecta ab omni periculo, & labe hæreticorum tuenda, quodvis vitæ discrimen subire.

Idem quoque de Spe, sive in DEUM fiducia dicere licet; nam cum hujus virtutis proprius sit actio, certissima expectatio vitæ æternæ; ideo autem certissima est hæc expectatio, quia fide nititur, & promissioni ejus, qui non mentitur, DEI. Hanc igitur, missionum studium, tam certo repræsentat, & Christi Athletæ ob oculos ponit, ac li manu teneret: quia ut de fide diximus, ob hanc spem conemunt homines omnis hujus vitæ commoda, ac se immensis objiciunt difficultatibus, atque periculis. Ad hoc idem etiam Spei caput referuntur auxilia DEI, quæ nobis calamitate oppressis minimè defutura speramus. At cum inter Infideles omnibus humanis præsidis Evangelici viri destituantur, ac sæpè varijs tribulationibus circumveniuntur, opus est, ut in Deo spem omnem collocent, ac cum Propheta clament: *Quoniam tu es Domine spes mea*: Nam *tribulatio*, ut testatur Apostolus, *patientiam operatur*, *patientia probationem*, *probatio verò spem*: nam & calamitates, afflictiones, fortunaque adversas infligit Deus, ut animum terrenis, humanisque subsidiis destitutum, spe viva in Deum fulti, ad Divina auxilia procuranda convertatur.

Ad hanc etiam virtutem spectat actio illa, quæ tantopere in operatijs hujus Evangelicæ functionis reluctet, nempe fiducia in DEUM; hac enim armati adversus barbarorum, infestissimorumque hominum rabiem, ac inter maxima pericula intrepidi incedunt: ac demum hac in DEUM fiducia per tot maris, terræque discrimina, per tot gentes, linguas, moribusque distonas, ad ultimas universi Orbis transeunt Regiones.

Et quia oratio est tribulationum comes, & divinæ spei soboles, eam huic functioni conjunctam esse oportet.

Sequitur deinde charitas, quæ virtus inter omnes prima est, & non tam spectat ad hanc functionem, quam est ipsissima functio: Quis enim ignorat ipsam intrinsecè ei inesse, & dici charitatem in proximum, quæ sine DEI Charitate consistere nequit. Sed cum & charitatis duplex sit munus, alterum in Deum, in proximos alterum: in Deum quidem, quia cum solus Deus amor animam impellat in arduissimam semitam laboribus, periculis, ac immensis penè incommodis refertâ, illum oportet esse maximum. Deinde cum inter omnia charitatis opera maximum, ac præstantissimum sit martyrium, quia malum istud, quod in eo toleratur, omnium acerbissimum, nempe ipsa mors, & bonum quod relinquitur, quod est ipsa vita, omnium suavissimum, ac negotiatio illa celestis occasionem martyrio offerat, desideriumque illud sufferendi animo inserat, & sæpè potius martyrium voluntati, quam voluntas martyrio defici-

at, (quamvis ex sententia Theologorum ad martyrij rationem mors ipsa necessaria sit) hæc tamen perfectio Tyranno deficiente non deficit: nam & incommoditates corporis, animique cruciatus assidui, non unum tantum martyrium, sed plura in hac functione inveniuntur; neque in solo martyrij desiderio charitatis resplendet amplitudo, sed & quotidiana hujus functionis exercitia omnia nihil aliud spectant, nisi ut hunc Dei amorem assiduis incrementis provehant.

Ab hoc fonte charitatis erga DEUM in proximos amor emanat, quo salutem proximorum non solum precibus, & desideriis promovent, qui juvantis Infidelibus vacant, sed omnia hujus functionis studia in hunc finem diriguntur, ut opera ipsa declarant, quæ non tantum ad propriam, sed & ad aliorum utilitatem referuntur. Ob hanc enim proximi dilectionem ad remotissimas, & ferocissimas nationes belluinis moribus præditas penetrare non dubitant, tot, tantisque difficultatibus vincunt, ut charitatis gradum supremum attingisse non dubitem: ex quo satis apparet huic functioni, non tam annexam esse charitatem, quam eam esse ipsissimum, ac perfectissimum charitatis actum.

Ex charitate vero Dei etiam ardens orationis studium promanans est enim amantis ejus, quem amat, aspectu, colloquio, & consuetudine velle semper frui, si possit; oratio autem conversatio est cum DEO. Quapropter sancti viri, quo magis Dei, & proximi amatores, eò studiosiores orationis exierunt, exemplo Apostolorum, qui in vocatione gentium laborantes, alia alijs omnia demandantes duo tantum sibi sumserunt, ut orationi, & ministerio verbi instantes essent. His enim duabus functionibus oratione ad DEUM, & prædicatione ad homines Apostolica cura definita est: Quare universa Apostolica curæ negotiique gerendi caput Oratio fervens, assiduaque esse debet: quia cum animarum conversio gratiæ res sit, quæ impetrari precibus potest præveniri meritis non potest, oportet ut nihil magis conjunctum sit cum ministerio animarum, quam orationis studium: ita ut qui velit in hac vinea fructuosè operari, illud non intermittendum sibi suadeat, in quo lachrymis, fletibus, jejunijs, vigilijs crebris, atque omni carnis maceratione Deum sibi propitium reddat, atque ab ipso toto mentis affectu, plenaque fiducia postulet, tum ut ipsum in medio tot periculorum protegat, tum ut Evangelium crescat, atque multiplicetur.

Neque timendum est sancti Evangelij operarijs per universum orbem peregrinantibus, qui sæpè in vita activa, laboriosisque negotijs versantur, ideo orationis studium impediri, quia cum negotia, quæ ab illis geruntur, spiritalia sint, & ob Dei & proximi amorem suscepta, non ideo in his occupati à Deo se junguntur, quin potius ei magis adherent, quoniam & illi Deo, & DEUS illis in hujusmodi functione cooperatur. Quinimò hujusmodi peregrinis Deus per Isaiam dulcedinem contemplationis promittit dicens cap. 56. *Isai. 56. Filios advena, qui adherent Domino, incolant eum, & diligant nomen ejus, & sint ei in servos, Adducam eos in montem sanctum meum, & latificabo eos in monte orationis mee, holocausta eorum, & victima eorum placebunt mihi super altari meo &c.* Qui sunt isti advena, qui colunt nomen Domini, &c. nisi qui pro ejus gloria, & sui nominis exaltatione, tanquam peregrini, non habentes hic civitatem permanentem per totum orbem excurrunt?

Cæteræ vero morales virtutes non minus re-

pleta-

splendent in salute proximi procuranda, nam si de Justitia disseram, cum hujus officium sit unicuique quod suum est tribuere, ac in primis reddere, *qua DEI sunt, DEO, & que proximi, proximo; in hoc uno ferè tota hæc animarum functio perficitur.*

Jam verò quod attinet ad Prudentiam, divina ea quidem est, qua animi eorum, qui juvandis infidelibus vacant, moventur: Nam cum prudentia sit cognitio rerum appetendarum, & fugiendarum, demonstrans nobis quid agendum, quid vero vitandum sit, ut recta via, & consilio ad finem perveniamus; ea, quæ docet mundana despiciere, honores & divitias contemnere, Deum & proximum tantum querere, Divina & non humana prudentia censeri debet.

Temperantiæ vero, atque omnium virtutum, quæ illam ut partes ornant, propria sedes est hæc Apostolica functio, in qua & victus tenuis ferè semper est, isque aut precario quæsitus, aut elemosinæ nomine ultro oblati, nec ciborum delectam querens, sed quæ apponuntur, Christo authore, cum gratiarum actione accipiens. Lectuli deinde molliem non requirit, nam & quicumque locus ad cubandum aptus videtur, ac sæpè nuda humus cubile præbet. Omitto nunc cæteras corporis asperitates spontaneè assumptas: his verò quantum fræuentur, ac moderentur libidinis imperus, ac delectationes aliæ, experientia docet, ac perinde quanta occasio sit, ut castitas etiam in hoc ministerio resplendat, aperte colligitur.

Humilitas vero, quæ annexa est Temperantiæ, & quæ potissima inter morales virtutes reputatur, luculentissimè etiam in hac functione resplendet: aliud quippe nihil est hoc animatum lucrandarum officium, quam abdicatio, & contemptus omnium hujus mundi vanitatum, in quo quis omnium se servum constituit, ac humillimis ministris exponit, quod prorsus alienum est ab omni famæ, ac nominis celebritate.

Tandem superest Fortitudo, quæ potissimum locum vendicat in hac functione: nam præter eam vim, qua caro ab Apostolicis viris vincitur, propriis voluntatibus resistitur, & delectatio vitæ præseantis contemnitur, adversa superantur, quæ fortis, & invicti animi actiones sunt. Aliæ etiam actiones præstantissimæ reputantur, ut sunt aperta vitæ discrimina ad singula penè momenta subite, & sæpè apud homines (ob belluinos ipsorum mores) vix homines dicendos, versari. His igitur, & aliis innumeris periculis, & incommodis, quæ passim obvia sunt, non terreti, sed potius incredibili animi magnitudine objecta contemnere, & superare, ingentis fortitudinis est argumentum. Ut nunc omittam patientiæ occasiones, quas frequentissimè opus conversionum Evangelicis Ministris suppeditat, in quibus ingens est meriti, ac præmiorum semen.

Hujus verò Patientiæ, cæterarumque virtutum agmen in B. Apostolo Paulo, qui Apostolicæ vitæ apotissimum fuit exemplar, eleganter descripsit S. Joan. Chrysostr. Homil. 2. de laudibus Pauli: Corinthiis inquit scribens: *Placeo mihi in periculo, & infirmitatibus meis. Itaque cum inter medias inimicorum versaretur insidias, orans tamen de omni eorum impugnatione referebat victorias: & ubique casus verberibus, affectus injurijs, atque maledictis, quasi triumphales pompas ageret, crebra trophæa strueret, orabat,*
Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

gratiasque referebat Deo, dicens: DEO autem gratias, qui semper triumphat nos. Itaque ad confusiones, & injurias, quas ob prædicandum Christum sustinebat, magis quam ad honorum oblectamenta se preparabat, mortem potius, quam vitam appetens, paupertatem quam opulentiam, & multò amplius laborem desiderans, quam alij requiem post laborem, ac marem magis eligens quam alij voluptatem, studiosius pro inimicis orans, quam alij adversus inimicos. (Et postea) Non dico quia nihil presentium desiderabat, sed nec ipsorum aliquid futurorum. Non enim mihi dicas verbes, gentes, exercitus, provincias, pecunias, potestates, hæc enim ille quasi arenam vilis reputabat: sed ea ipsa penè, quæ promittuntur in cælo & tunc ejus ardentem amorem in Christum videbis: hic siquidem præ illius dulcedine non Angelorum, non Archangelorum admiratus est dignitatem, neque quicumque horum simile concupivit. Quod enim erat majus, omnibus Christi amore fruebatur, cum hoc beatior se cunctis putabat, sine hoc autem, neque dominationum, neque principatum socius esse cupiebat, sed cum hac dilectione magis esse extremus optabat; imo etiam ex numero punitorum, quam sine hac inter summos, & honore sublimes: hoc enim erat illi maximum, & singulare tormentum, ab hac charitate discedere, hæc illi erat gehenna, hæc sola pœna, hæc intoleranda supplicia: sicut etiam perfrui charitate Christi, hoc illi vita, hoc mundus, hoc Angelus, hoc presentia, hoc futurum, hoc Regnum, hoc promissio, hoc bona videbantur innumera; præter hoc vero nihil in tristium parte ponebat. Horum enim, quæ habentur, nihil asperum, nihil etiam suave reputabat; sic despiciebat universa, quæ cernimus, ut solet herba jam putrefacta contemni. Tyrannos vero ipsos, ac populos spirantes furorem, velut esse quosdam culices existimabat. Mortem vero, & cruciatum, & mille supplicia quasi ludum putabat esse puerorum, dum modo propter Christum aliquid sustineret. Tunc enim, tunc amplectebatur libenter, & decorabatur vinculis castrensis magis, quam diademate coronatus; etenim coarctatus carcere habitabat cælestium, ac libentius verbera excipiebat, & vulnera, quam alij bravia diripiunt, & dolores non minus, quam præmia diligebat, cum ipsos utique dolores loco duceret præmiorum. Hæc S. Chrysostr.

Quales igitur, quantæque virtutes, quam heroicæ, divinissimæque in hac D. PAULI pro animabus legatione resplendent? quibus sine dubio & præditi fuere alij Apostoli Christi, & qui eos postea imitati sunt, innumeri viri Apostolici.

Quare cum studium salutis animarum, maxime Infidelium, tot tantisque abundet virtutibus, quid aliud esse dicemus, quam auream coronam ex omni gemmarum, & margaritarum genere compositam; sic enim cui missionum desiderium à Deo inspiratur, eodem fermè tempore hæc eadem corona tot bonis, totque operibus virtutum pretiosissimis ornata capiti imponitur: nam cum ad Dei providentiam spectet, ejus, cujus excitat mentem, actiones juvare, mediæque proportionata ad optatum finem consequendum conferre, cum DEUS aliquem ad hanc Apostolicam culturam vocat, opus est, ut omnes virtutes, quæ ad perfectè exequendam hæc functionem sunt necessariæ, impertiat.

CAPVT VII.

De praestantia hujus functionis inter cetera virtutum opera.

Quantum deinde excellant opera charitatis proximi exhibita, aliis quantumvis magnis, inter alios Patres (egregie ut solet) passim docet Chryl. Tom. 1. homil. 3. in Genes. Nam ut anima (inquit) corpore melior est, ita his, qui indigentibus pecunias, & facultates suppeditant, majoribus praevis digni sunt di, qui admonendo, & continue docendo, in viam rectam supinos & desides inducunt, monstrando eu virtutum diuinarum fragrantiam, & vitiorum malevolentiam. Hac omnia cum scimus, pra omnibus alijs hujus vita cursus, de salute animarum loquamur proximi, eandem illi sollicitudinem impingentes. Magna enim bonitatis est animam, cui hac continue intonantur, posse reduci ex abisso malorum, in quorum medio versamur, & compesti seditionem, qua perpetuo animam nostram infestat.

Idem Tom. 4. homil. 25. in cap. 10. Epist. 1. ad Corinth. 4. tinct. Licet jejunando, humi dormiendo corpus mace-
hom. 25. raveris, nullam autem proximi curam habueris, nihil
in ep. 1. egregium feceris, sed adhuc longe ab hujusmodi abfueris
ad Cor. imitatione. Propterea inquit Paulus: Per omnia omnibus placebo. Sive praeter legem aliquid, sive laboriosum, sive periculosum facere oporteat, omnia in proximorum utilitatem pertraher. Cum igitur omnium diligentia supremum sive humilitate omnium abjectissimus effectus sum. Etenim nullum valde magnum potest esse officium, quando nullum in proximos lucrum conferatur, quod ostendit, qui totum reddidit talentum, & supplicio effectus est, quoniam id non auxit. Tu igitur mi frater quamvis fame conficiaris, quamvis humi jaceas, quamvis cinerem comedas, quamvis super lacrymis maceas, & nihil cuiquam proficias nihil magnam facis.

Quantum etiam aliis praestent opera Charitatis in proximos, idem eleganter docuit, Tomo 5. oratione 5. contra Iudaeos. Quid huic poterit equiparari? quod neque jejunium, neque humi peracta cubationes, neque per vigilia, neque aliud quippiam potest efficere, efficit fratris procurata salus. Cogita quam multa tuum os frequenter peccaverit, quam multa verba offensa protulerit, quam multa convicia, quam multa maledicta evomuerit, & omnino suscipies collapsi curam. Nam hoc uno omnem illam dicit maculam poteris: Et quid dico delevez facis ut sios tuum sicut os DEI. Quid huic honori poterit equiparari? Non enim ego ista pollicitor, ipse DEVS hoc dixit: si unumquempiam edaxeris (inquit) ut os meum erit os tuum, purum san-ctumque.

Et Tom. 2. homil. 78. in cap. 24. Matth. Ponatur, inquit, quempiam jejunare & martyrium comprobare, ac cremari; alium vero ad edificationem proximi martyrium disferre, nec disferre modo, sed etiam absque martyrio discedere; uter igitur post hanc peregrinationem major erit: non est nobis multum in hoc loco rationis opus, cum beatus Paulus magna voce sententiam jam protulerit dicens: Cupio dissolvi, & esse cum Christo, melius mihi autem in carne adhuc permanere propter vos.

Et in cap. 1. Epist. 2. ad Corinth. Nihil est enim quod anima possit equiparari, nec universus quidem mundus, itaque est immensus pecunias pauperibus eroget, plus tamen efficit, si unam converteris animam &c. Magnum sane, & laudabile est misereri pauperum; sed magis errantem ab errore revocare.

Idem Tom. 4. homil. 4. an reponit omnibus aliis graijs quam verò vide, ut malum aliquid cum demon-

Chryl. Tom. 5. oratione 5. contra Iudaeos.
erat. 5. contra Iudaeos.
contra Iudaeos.
Chryl. Tom. 2. homil. 78. in cap. 24. Matth.
tom. 2.
ho. 27. in
ca. 24.
Matth.
Philip. pen. 1.
Idem in ca. 2. ep. 2. ad Cor.
Idem to. 4. homil. 4.

strasset Paulus, quia videlicet praestantius sit anima morderi peccatis emortua, quam cadavera excitare iustus ad vitam.

Et homil. 23. PATIUM propterea admiramur, non propter mortuos quos excitavit, nec propter leprosos quos mundavit; sed quoniam dicebat: Quis infirmaturus est? &c. nam est decies millia signa ad hoc adseceris, nihil dices quod ei posui conferre: nam ipse quoque dicit magnam sibi repositam esse mercedem, non quoniam fecit signa, sed quia infirmis fuit tanquam infirmus &c. Et quando se proponit apostolis, non dicit plura quam ipsi feci signa, sed plusquam ipsi laboravi.

Ac denique idem ipse Chryl. Tom. 5. homil. 53. Sive quis signa faciat, sive virginitatem, sive jejunium, sive humi stratum excolat, sive ipsos Angelos virtute praeveniat, omnium enim sceleratissimus hunc habens defectum, & adultero, lenone, ac latrone, & fure iniquior &c. Orationis enim indiget hujusmodi morbus, & plurima supplicatione: Nam si fratrem non diligens sive pecunias evaget, sive martyrio effulgeat, nihil amplius efficit &c. Et hic gentilibus est peior. Ex his igitur clarè constat studium salutis proximorum procurandae quantum excellat alias etiam heroicis virtutum functiones, ac proinde quantum negligentia in hac re à DEO puniatur.

CAPVT VIII.

De utilitate hujus functionis juvandi Infideles.

Cum animarum cura praecipue, quae in Infidelium procuranda salute versatur, per se tota ad charitatis studium referatur; non dubium quin praeter summam dignitatem, & splendorem, de qua haec tenus diximus, ingentes etiam contineat utilitates: nam cum omnes praeseferat virtutes, haeque in heroico gradu contineat, non mirum si omnia in hac cultura laborantibus praesidia conferat, ac ad omnia perfecta vitae munera informet, & ut nunc cetera beneficia utilitatesque praetermittam, quae in nos manant ex hac Infidelium cura, brevier tria enumerabo.

Primum est, peculiaris Dei cura, & patrocinium in fidei propagatione laborantibus: Nam cum hic sit Dei mos, ut qui maximè humanis destituantur auxiliis, eos praecipue in suam fidem recipiat, eorumque curam suscipiat, cum de eo scriptum sit (psal. 9.) Tibi derelictus est pauper, orphanus tu eris adiutor. Et illud: Dominus custodit advena, pupillos & viduas suscipiet. Haec igitur eodem nomine peregrinantibus pro Infidelium salute Dei patrocinium non deerit: ipsi enim advena, quia peregrini, & pauperes, quia sacculum, neque peram portant, pupilli ac orphani, qui non erodit Patrem, ac matrem dereliquerunt, sed etiam res omnes creatas, amicos, hominum favores, ac temporalia commoda pro animarum dilectione contempserunt, itaque verissimi sunt orphani, & omnibus auxiliis humanis destituti: Quare eis maxime convenit, quod per Davidem dicitur (psal. 90) Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cali commorabitur: & conseq. en. et alijs etiam gaudeant privilegijs, quae in illo psalmo commemorantur: nempe ut illos divina providentia scapulis suis obumbrat, & scuro suo eos circumdet: Nec timeant à timore nocturno, id est, à clandestinis inimici insidijs; neque à sagitta volante per diem, hoc est ab ejusdem congressibus manifestis. Ac demum necesse est, ut illius promissionis Christi partem percipiant (Matth. 25) Ecce ego vobiscum

Psal. 90.
Psal. 90.
Matth. 26.

Episcopus sum usque ad consummationem seculi. Quod non solum Apostolis, sed etiam suis successoribus à Domino promissum fuit. Si enim Salvator semper se cum eis fore pollicetur, omnia uno verbo, quæ optari possunt, pollicetur, lumen in obscuritate, robur in infirmitate, solatium in mœrore, victoriam in tentationibus, constantiam ac firmitatem animi in periculis. Denique quod bonum & præsidium non habeant, qui secum habent eum, qui est ipsa omnis potentia, & in quo sunt omnia bonas?

Ex hac igitur Divina protectione promanat singularis sollicitudo & cura, quam DEUS gerit primo circa animas pro ejus amore laborantes, idque tum promovendo eas ad virtutum opera, simulque cum ipsis cooperando; tum non permitiendo tentari supra suas vires, ac in eo ipso quod permittit, præstando eis gratiam, ut superiores & victores evadant. Secundo circa corporum eorum resplendet etiam hæc divina protectio, de qua verè dici potest: Nullum unquam Patrem familias liberis, quos ipse genuit alendis & sustentandis tantum sollicitudinis impendisse, quantum DEUS alendis Apostolicis viris, necessaria eis vitæ præsidia assidue providendo, ita ut illos nullatenus sollicitos esse velit hac de re, sed quod primum querant Regnum DEI, & hæc omnia adjiciuntur illis. Hæc igitur utilitas maxima est, si ve ut melius dicam, hæc est Apostolica vitæ gloria, ut cum Propheta verè dicere possint ejus sectatores: *Anima nostra sustinet Dominum, quia adiutor & protector noster est: in eo letabitur cor nostrum, & in nomine sancto eius sperabimus.* Et ille vicissim unicuique illorum dicat, quod olim Abraha: Noli timere, ego protector tuus & merces tua magna nimis. Nam, & horum utrumque conjunctum est, & utrumque, si cui alij in hac vita, præcipuè viris Apostolicis convenit: ut quoniam nullam mercedem, aut nullum bonum experiant præter DEUM, ideo eorum protector, & propugnator sit idem DEUS.

Secundò, ex uberiori etiam virtutum exercitatione in hac functione, miro modo animæ divitiæ, ac utilitates augentur: nam cum virtutes laboris, studio & ipso usu acquirantur, status ille earum exercitationi erit utilior, ac si subrior, qui commodiorem assert materiam virtutis exercendæ: Hunc autem sine ulla dubitatione tenere possumus, esse hanc Apostolicam functionem, in qua omnes virtutes assidue vigent, & in perpetua ferè actione continentur, ut non obscure constabit ex his, quæ superius ostendimus, & de communi omnium virtutum influxu in hanc vitam. Deinde cum in ea actus virtutum heroicis passim exerceri opus sit, habitus autem virtutum gignatur ex actionibus frequentibus, consurgunt etiam in anima virtutes perfectissimæ.

Ex hoc deinde virtutum usu, & exercitatione uberius etiam resultare meritum necesse est, quod inter præcipuas hujus vitæ utilitates primum locum vendicat. Nam cum unam ob hanc causam hujus peregrinationis cursus institutus sit, & ad hoc unum tota hominum vita dirigatur: ut negotiationem ac mercaturam cœlestium operum exercent, & ut mercatores hujus seculi omni studio id agant, ut quam maxime difciant, ob id relictis alijs studijs, ut vendant, equitandi, aut similiarum rerum, nullas luxu occasiones oblatas prætermittunt: imò jucundi eis videntur labores omnes & vigiliæ, quæ modò rem augeant; ita & multo magis sperandum est in hac spiritali mercatura, cujus fructus sunt æterni, & materia de

Thom. à Jesu Op. Tom. I.

qua Evangelici Ministri tractant, & in qua quotidie versantur, nihil aliud contineat, quam Dei ipsius & animarum negotium, & dum his procurandis immorantur, Dei causam agant non suam: Immo postquam huic functioni se manciparunt, etiam si nolint, ut ita dicam, coguntur Dei, & animarum rem procurare, quæ omnia uberiorem apud DEUM merendi præbent materiam.

Crescit etiam ubertim meritum, ac hujus functionis præmium ex summa difficultate, quàm ex natura sua præfert hæc infidelium cultura: dubitari enim nequit, quin sensibus ipsis primo aspectu, æcerba, aspera & dura repræsentetur; sed ex hac acerbitate, & difficultate crescit ipsa meriti, & præmij corona. Illud vero experientia comperitum est, quidquid est difficultatis, ita molliori & temperati à DEO, ut appareat quod valeat ad meritum, non appareat quod attinet ad laborem: Quia in re ita utrumque Deus conjunxit, ut res sane gravissima, maximeque ardua, ita ab eo conditur, & mitigatur, ut eadem sit suavissima, & jucundissima.

Ex varijs etiam alijs utilitatibus luoenter, ut solet ac frequenter S. Joannes Chryso. charitatem in proximos commendat, præcipuè verò, quia cum ad nostram utilitatem sit quoddam medium præstantissimum, nunquam ea neglecta, nostram propriam attingemus. In primis Tom. 4. homil. 25. in cap. 10. Epist. 1. ad Corinth. Ita enim (inquit) tibi utilitatem comparabis, si proximi in vigilijs utilitati. Itaque si piger in fratri cura fueris, intellige nulla te pro fratri ratione salutem consecuturum: Igitur sua ipsius gratia proximi tui rebus adsis: sufficientia itaque sunt, quæ jam diximus, quod persuadeant, nulla alia ratione utilitatem nos invenire posse. Quod si hoc à confesio exemplis cognoscere volueris, considera si quando domum aliquam exuri contingat, inde nonnulli ex vicinis sibi caveutes minime se periculis objiciant, sed domi inclusi timeant nequis ingrediatur qui aliquid ex rebus suis auferat, quantam jacturam facient: etenim ignis quoque eos comprehendet, & omnes eorum comburet facultates. Ita qui cum proximi utilitatem non respexerant, suam perdidit. Siquidem Deus cum invicem omnes colligare vellet, ealem rebus utilitatem imposuit, ut in proximi utilitate alterius etiam colligata sit, & universus mundus hoc pacto constitutus est. Propterea si in mari tempestate exorta gubernator omnia multorum salutem suam tantum quaereret, & seipsum, & alios quam primum obviaret: & uniuscujusque artis, si sua tantum quaeratur utilitas, nunquam neque vita constaret, neque ars, quæ sui ipsius quaerere utilitatem: propterea agricola non tantum frumentum seminat, quantum sibi sat sit, nam jam pridem & alios, & se perdidisset; sed quod multum sufficiat, terra mandat: Et miles, non ut sua dumtaxat consulat salutem, se periculis objicit, sed ut Civitates in securitate constituat: Et mercator non eas tantum merces transportat, quæ sibi ipsi satis sint, sed multas alios. Quod si qui hoc in loco diceret non alterius, sed suam unumquemque considerare utilitatem, & idcirco ita facere, ut pecunias sibi, & securitatem, & gloriam compareret, atque ita dum suam quaerit, proximi quoque quaerere utilitatem: Idem ego dico, hoc est, quod jam dudum audire volebam, & hac gratia omnem hunc sermonem fecimus, ut ostenderemus tunc sibi unumquemque consulere, cum proximo consultit. Nam cum aliter homines proximi commodam non essent curaturi, nisi in hac constituti necessitate, propterea ita Deus ea conjunxit, & non permisit, ut in propriam prius quisquam veniat utilitatem, nisi per alienam transeat. Hoc igitur humanum est, ut hoc pacto proximo usum sumus. Verum oportet non hinc, sed Divina voluntate ad hoc adduci, si quidem

Chryso.
tom. 4.
hom. 25.
in c. 10.
epist. 1. ad
Corinth.

nemo salutem consequi potest, nisi ita se habeat. Sed quamvis summam complectaris Philosophiam, proximi autem iacturam contempseris, nullam apud Deum
 1. Corin. fiduciam habere poteris: Unde hoc constat: ex B. Pauli verbis: E: si distributo in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. *Vides quantum à nobis Paulus requirit: At qui pascit, non suam, sed proximi quarit utilitatem. Sed non sufficit hoc, inquit: Cum charitate hoc fieri vult, & misericordia plurima. Propterea legem hanc statuit Deus, ut nos in vinculum charitatis adduceret. Hac Chrysoft.* Ceteras verò utilitates ex testimonio sequenti capite adducendis colligemus.

CAPVT IX.

Ad omnes Christianos spectat proximorum etiam Infidelium salutem consulere.

Quamquam non omnes fideles fide Christiana præditi, ad alios instituendos sint idonei, multi tamen sunt, qui id commodè possunt, & si nolunt, inducendi sunt, ut pro sua virili parte Ecclesie sanctæ, animarumque salutem deseruiant. Et ut omittam eos, qui ex officij munere, vel ex sua vocatione venient huius studio operam dare, quales sunt Pastores, & Religiosi post ipsos, alij profectò sunt, qui licet ad hoc non vocati, idonei tamen sunt, quibus quippe major fides, & doctrina insit, quam alijs idiotis, & vulgaribus. Hos sancti Patres, præcipuè tamen S. Joan. Chrysoft. passim hortatur, ut majori illa luce præditi, non se ipsos solum, sed & alios etiam Infideles erudiant, & ad fidem alliciant.

Homil. 24. in Matth. Omnes Christianos exhortans ait: Scitote quia mercenarij sumus conducti: si ergo mercenarij sumus, cognoscere debemus, quæ sunt opera nostra; mercenarius enim sine opere non potest esse: Opera autem nostra sunt opera iustitiae, non ut agros nostros colamus, & vineas: non ut divitiis congregemus, & acquiramus honores, sed ut proximos proficiamus. Et quamvis hac sine peccato facere possimus tamen non sunt opera nostra, sed diaria nostra. Sicut ergo nemo sic conducit mercenarium, ut hoc solum faciat, quod manducet: sic & nos ideo vocati non sumus à Christo, ut hac solâ operemur, quæ ad nostrum pertinent usum, sed ad gloriam DEI. Et sicut mercenarius, qui hoc solum facit, quod manducet, sine causa ambulat in domo: & sic nos si sola hac fecimus, quæ ad nostram pertinent utilitatem, sine causa vivimus super terram: & sicut mercenarius prius afficit opus suum, deinde diaria sua: & sic nos si mercenarij Christi sumus, primum debemus aspicere, quæ ad gloriam DEI pertinent, proximique profectum, (quia charitas, & verus amor erga DEUM non quarunt, quæ sua sunt, sed ad libitum amati cuncta desiderant perficere) deinde quæ ad nostram utilitatem.

Idem tom. 1. homil. 3. in Genes. Ne omittamus proponere ei (hoc est Gentilibus) doctrinam scripturarum, sed omne impendamus studium, ut ab errore liberati, ad veritatem reducantur; nam licet in erroribus deprehensi sint, cognati tamen nostri sunt, & congruit, ut magnam eorum curam habeamus, nunquam torpescentes, sed summa diligentia facientes: ea quæ nobis sunt, utilem eis medicinam adhibeamus, si foris, vel tarde ad veram sanitatem redeant: nihil enim ita gratum est DEO, & ita cura, ut animarum salus. Talem igitur habentes Dominum, tam misericordem, tam benignum, tam mansuetum, cum nostra, tum fratrum

nostrorum curam geramus salutem: nam & hoc nostra salutis argumentum erit, & occasio, si non solum pro nobis ipsis solliciti, sed & proximo utiles fuerimus, ipsum ad viam veritatis manducantes.

Idem eodem Tom. homil. 8. in Genes. Auditores ad Hæreticorum excitat conversionem dicens: Operam date, ut pascatis in eis (loquitur de Arianis) plantentur, & roborentur: volo enim, & precor omnes vos in Doctorum ordine esse, & non solum auditores nostrorum esse dictorum, sed & alios doctrinam nostram afferre, piscarique errantes, ut hi redeant in viam veritatis: sicut & PAULUS inquit: Unus alterum adificet, & cum timore, & tremore salutem vestram operemini. Sic DEUS nostram multitudinem augebit, & vos uberius superna fruemini gratia, magnam membrorum vestrorum curam gerentes. Neque enim Deus vult, ut Christianus se ipso tantum contentus sit, sed ut alios adificet, non per doctrinam solum, sed & per vitam, & conversationem.

Homil. etiam 10. in Genes. Tomo primo: Fortè prolixius, quam oportebat sermonem produximus: verum hoc non absque ratione, neque temerè factum est: sed ut absentes ex vobis discant, quantum sibi metipsis damni fecerint, ob corporalem cibum, semetipsos à spirituali cibo subducunt. Ceterum non valde contristentur, fraternam illos benevolentiam prosequamini, recensentes eis, quæ à nobis dicta sunt. Hoc enim germana charitatis argumentum: nam si inter magna charitatis indicia habent, qui ita de sensibilibus edulji hoc faciunt: multo magis, qui in spiritualibus hoc agunt, magnum nostrum præconium celebrant, reditque ad nos quicquid est utilitatis: nam cuius studium est docere proximum, is non tantum illi benefacit, quantum sibi ipsi magnam mercedem parat, dum duplicem percipit mercedem, retributionemque à DEO majorem assequitur. Denique is, qui fratrem docere tentat, dum illi commemorat, & dicta secum repetit, & melius tenet: igitur cogitantes tantum lucrum vestrum, ne invidiam fratribus vestris, sed à vobis discant, quæ nunc à nobis dicuntur. Ut autem plenus doceantur, ducite illos ad nos, persuadentes ipsis, quod nihil obest spirituali mensa, si præcedat corporali cibi sumptio, sed haberi debet omne tantum spirituali sermoni idoneum.

Præcipuè verò Tom. 5. oratione 5. in Iudaos, idem pro Iudaorum conversione profectur argumentum: Tu quoque imitare Samaritanum illum, qui in Evangelio tantam erga vulneratum præstitit sollicitudinem. Etenim illic præterijt Levita, præterijt Phariseus, ac neuter desitit ad iacentem: sed inclementer, crudeliterque relicto seminece abierunt. Samaritanus autem quispian, qui nulla ex parte illi conjunctus erat, non præter arsit, sed miserus est accurrens, in se lavit oleum, & vinum, imposuit asino, duxit ad diversorium, pecuniam partim dedit presentem, partim pollicitus est pro ejus, qui nihil ad se iam pertinebat, curatione, nec dixit apud sese: Quæ mihi cura est istius Samaritanus sum, nihil mihi cum illo, procul absumus à civitate; & ille ne ingredi quidem potest. Ne dixeris apud temetipsum: homo sum mundanus, uxorem, & liberos habeo, & ista Sacerdotum sunt, ista monachorum: Neque enim Samaritanus ille hac dicebat, ubi nunc Sacerdotes? Ubi nunc Pharisei? Tibi Iudaorum Doctores? sed perinde quasi venarum quecipiam maximum nactus esset, ita lucrum arripuit. Et tu igitur cum videris aliquem curatione egentem, vel corporis, vel animi, ne dicitis apud temetipsum, Quare ille, & ille eum non curaverunt, sed à morbo libera, ne peras ab illius causam negligentia: si inveneris aurum jacens, non dicis apud temetipsum, quare ille, aut ille hoc non sustulerunt, sed festinas ante alios rapere: itidem & de fratribus collapsis cogita, putato quæ te ipsorum reperisse, nimirum occasionem illis medendi. Etenim si in se lavavit

Hom. 8. in Genes.

Chryf. hom. 10. in Gen. tom. 1.

Tom. 5.

Luc. 10.

vū illi velut oleum sermonis doctrinam, si obligaveris humanitate, temperantiaque vulneratum, si sanaveris, ille te faciet ditiozem quovis thesauro. Qui enim educerit pretiosum ex indignitate, tanquam os meum erit, inquit ille.

Ac oratione 3. in Judæos: Quotque prius rogavimus, idem & nunc rogamus, ut fratres vestros reducatis ad salutem, multam sollicitudinem habeatis pro membrum neglectis: propter vos enim tantum laborem suscipimus, non ut vulgari more loquamur, neque ut plausum, strepitumque referamus, sed ut avulsos ad viam veritatis reducamus. Ac ne quis mihi dicat, nihil mihi est cum eo negotij, usinam contingat mihi mea ipsius negotia rectè gerere: Nemo suum ipsius negotium rectè gerere potest neglecta proximi salute: propter hoc, & Paulus ait: Nemo quod suum est quarat, sed quisque quod alterius, sciens quod sua cuiusque utilitas in proximi utilitate sita est. Sanus es tu, sed oculus tuus infirmatur: hoc est, est egrotus. Ita que si verè sollicitus fueris, prò egrotante magis dolebis, & imitaberis in hoc quoque Beatum illum, qui dicit: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis offenditur, & ego non utor? Et enim si cum duos obolos dederimus, paulumque pecunia insumpserimus in pauperes gaudemus: si poterimus animas servare, quanto majorem voluptatis fructum capiemus? Quantum autem in futuro seculo recipiemus gaudium? nam ibi quoque quoties convenimus, multam capiemus voluptatem ex congressu reminiscetes beneficiorum, quæ vicissim alij in alios prestimus. Deinde cum illos conspexerimus ad tribunal illud merendum, multa fiducia participes erimus.

2. Corinthe
11.

Et infra in eodem sermone, non solum homines, & viros huic operi studere, sed & fœminas suadet, dicens: Ut igitur & fratres servemus, & nobis ipsis veniam pro peccatis, imo potius multam fiduciam repenamur: Denique curemus & illud, ut à ceteris omnibus nomen DEI glorificetur, cum uxoribus, liberis, & famulis ad hunc venatum, & indaginem egressi extrahamus à Diaboli laqueis captos ab illo, juxta ipsius voluntatem: nec prius desistamus quam quicquid per nos prestari poterit, prestiterimus, sive pareant, sive non pareant. Quin potius impossibile est, ut Christiani cum sint, non pareant. Sed ne, vel hanc excusationem habeatis, illud dico: si postquam multa verba exhauseris, & quicquid per te prestari poterit expleveris, videris illum non obtemperare, adducito ad Sacerdotes, & omnes per Dei gratiam poterunt venatu, totumque tuum erit, qui illum adduxeris. Expedit ut hæc, & uxores dicant viris, & viri uxoribus, & filii parentibus, & patres filiis, & amici amicis. Discant hæc & Judæi, & hi, qui nobis quidem conjuncti videntur, sed cum illis sentiunt, quod nobis aliquod studium est, ac sollicitudo, vigilantiaque pro fratribus nostris ad illos ultra currentibus. Et omnes ante nos illos corrigent, qui cum nostra professione sint, tamen illo committunt. Quin potius nemo post hæc ausurus est ad illos confugere, sed erit corpus Ecclesia purum. DEUS autem, qui vult omnes homines fieri salvos, & ad agnitionem veritatis pervenire, & vos ad istum ventum corroboret, & illos ab hoc errore liberec. ita Chrysost.

C A P V T X.

De jucunditate, quam ex conversione animarum Evangelij ministri consequuntur.

Nec utilitatem solum, aut dignitatem hi, qui animarum lucris se consecrant; sed & jucunditatem, & oblectationem non parvam ex hac functione consequuntur: Nam licet prima fronte aspera, & odiosa videatur, solatia tamen, & gaudia passim inveniuntur in ea, ut nullum bonum, nullamvè perfectionem ei deesse appareat. Nam, si ut Salvator noster testatus est (Luc. 15.) Gau-

dium est in celo super uno peccatore penitentiam agente, non eadem quoque causa erit lætandi in terris, seu cum hominem ad penitentiam converti, seu cum totis conatibus ad perfectionem aspirare cernimus? Plurimæ enim sese offerunt lætitiæ rationes: ac in primis DEI honor; proximi salus, quem sicut nos ipsos diligere jubemur: tum etiam maximum, ac gratissimum quoddam indicium divinæ bonitatis, clementiæ, & patientiæ, in perdita ovicula, non solum toleranda, sed etiam super humeros reportanda, cujus quidè clementiæ nos ipsi testes, & spectatores somus.

Præterea illud quoque accedit, quod iam præclari doni ac muneris aliqua ex parte nos ipsos etiam participes esse sentiamus, ut cum Paulo dicere, & quodammodo gloriari nobis liceat: (1. Cor. 3.) Ego plantavi. Est autem maximum naturale, ut in eo quisque delectetur, idque diligit, in quod aliquid studij, atque operis impendit, eoque magis, quo ea res præclarior, ac præstantior est. Quid aut majus, aut præclarior, quam alios homines Christianos, ac beatos efficere, quod non modo est proprium DEI opus, sed & primum inter omnia ejus opera locum obtinet? Quemadmodum etiam exultabat Paulus in Philippensibus, Gaudium meum inquit, (ad Philip. 4.) & corona mea. Quo modo in Corinthiis, quos gloriam suam in Die Domini appellat? 2. Cor. 1. & 1. ad Theffalonicenses 2. Quæ est, ait, nostra spes, & gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum estis in adventu ejus? Vos enim estis gloria nostra, & gaudium.

1. Cor. 3.

Phil. 4.

2. Corint.

1.

Nec minus lætandi occasionem excitant labor, sollicitudo, & cura, quæ sæpè comitari solent hujusmodi fructus, de quo Apostolus, ad Galat. 4. Filii, quos iterum parturio, donec formatur Christus in vobis. Parturienti se comparat mulieri, quod significat moram, & laborem, & etiam cruciatum, qui in ejusmodi opera sæpè intercurrit. Itaque dubitandum non est, quin in hunc etiam partum conveniat illud, quod est à Domino dictum, Joan. 16. Mulier cum parit, tristitiam habet, cum autem peperit, jam non meminit pressuræ, quia natus est homo in mundum. Hic vero major est etiam lætitia quia non natus est homo in mundum, sed verius in cælum: vita enim corporis brevis est, ac miseriæ plena; vita autem animi sempiterna, & omni ineffabilique gaudio referta.

Galat. 4.

Joan. 16.

Quæ omnia confirmari possunt ex ipsa DEI natura, & innata bonitate, ac providentia: quæ cum tanta fuerit, ut eum è cælo in flagella, in spinas, in crucem impulerit, idque pro animarum salute, ad ejus etiam bonitatem, & providentiam spectate videtur, ut in hac sibi gratissima functione laborantes solatijs, ac lætitiæ repleat, ut mediantè delectatione opus ipsam perficiatur. Hanc igitur spiritualium gaudiorum abundantiam, Apostolorum exempla testantur: nam simul ac fuerunt verbi DEI ministerio accincti, ibant à conspectu Concilij gaudentes, quoniam digni habiti sunt pro Christi Jesu nomine contumeliam pati. Legimus & innumera alia, & Martyrum & Confessorum exempla, qui pro fidei confessione, ac propagatione, tormenta ingenti cum gaudio perpessus fuerunt. Nec similia hæc nostra ætate desiderantur, B. enim Franciscus Xaverius legitur sæpissimè in immenso illo Orientis tractu pro animarum salute laborans, solitarius manu peccatori adnota, oculis in cælum elatis, propter harum consolatorum abundantiam, hujusmodi voces edere solitus fuisse: Sufficit Dominus, sufficit: quasi ipse quoque ut Ephren consolatione divinam, ferre non posset amplius, Quin etià cū iter faceret quod ille, vèper

B 4

peccate

pedester faciebat, aded mentem suspensam & in DEUM absorptam gerebat, ut sapè de via aberrans in vepres, dumeta, & lapides impingeret, hoc minime advertens: quam sanè ob causam semper ei plantæ, ac tibiæ sanguine, & tabo fluebant, eum tamen ille ne sentiret quidem. Et quamvis hæc grandia videantur, sunt etiam alia & communia & quotidiana, quæ ex corde puro, ex orationis studio, ex virtutum exercitatione, & aliorum reparata salute proveniunt, quæ viris Religiosis sincerè ob DEI honorem, in hac Infidelium cultura laborantibus, certa, & perpetua sunt.

CAPVT XI.

De aliquibus impedimentis remouendis.

Aliqui qui nondum gustarunt, quàm suavis sit cibus, pro animabus seruandis labores, & tribulationes magnas, usque ad sanguinis effusionem perferre, propriam commoditatem animarum saluti præponentes, multa excogitarunt impedimenta, quibus benè currentium conatus aut retardare, aut penitus impedire, maximè in Infidelium, tam Occidentalium, quam Orientalium Indiarum conversione conabantur. Quæ ad quatuor præcipuè capita reducuntur à doctissimo Patre Josepho Acoſta in Tractatu aureo, ac omni eruditione pleno de procuranda Indorum salute. Primo ad Divinæ gratiæ subtractionem, quasi credant, illas gentes occulto Dei iudicio in suis tenebris relictas, secundo ad naturæ, morumque illarum gentium absurditatem, sive incapacitatem: tertio, linguarum illius tractus difficultatem, ac demum locorum arque habitationis incommoda: quibus certè difficultatibus, incommodis, & periculis sæpè milites Christi ab incepta vocatione deterrentur. At quoniam aptè idem Acoſta horum retundit tela, maximè lib. 1. de procur. Indorum salute; propterea rogo, ut qui sese vocari ad sanctam illam, Deoque gratissimam marium traiectionem senserit, nimirum ut DEO Indos, Ethiopes, seu alias nationes barbaras vocanti cooperentur, eum attentè versent, ac perlegant. Et quoniam omnia impedimenta reducuntur, vel ad locorum incommoditatem, addiscendæ linguæ laborem, ac ipsorum Barbarorum ineptiam, & stupiditatem: quæ quidem quod non tam à natura ipsis insita, quam educatione, usque acquisita sit, præter ea, quæ Josephus Acoſta in hujus rei confirmationem affert, legendus est Thomas Bozius fig. 28. de gentibus effertis ad humanitatem disciplinæ Christi perductis, & fig. 93. à c. 199. ubi de gentibus Septentrionalibus agens illas olim (ait) in credibilis fuisse ferocitatis, ut feræ ipsæ, ac forsitan ipsi Indis, Ethiopibusvè deterioris naturæ viderentur.

Deinde isti nimium sibi ipsis indulgentes breviter exemplo ipsius Josephi Acoſtæ convincuntur: jam illud, inquit, multum movere nos debet, quod videmus ad gentes profundi sermones, & ignotæ linguæ homines penetrare lucris spe, nec deterri barbarie immensa, sed universa mercium causa lustrare, non Ethiopum innumerabiles linguas, non Syrtarum, non Tartarorum, non Brasiliensium, non extremi Oceani littora recutare, & quicquid inter Mendocinum promontorium, &

fretum Magellanicum situm est infinitis terræ, ac maris spatii, idque utroque ex latere, & Boreali, & Australi magno studio obire: Denique & si quem tellus extremo refuso summovet Oceano, vel si quem extensa plagarum quatuor in medio dirimit plaga solis iniqui, hunc perſcrutantur, hujus linguæ, vel balbutientes se accommodant, ut aurum, argentum, ligna pretiosa, mercetque exquisitas ad suos evehant, quæstumque undique augeant, tam longam & periculosa perſcrutationem avidissime suscipiant, ut profectò admirabile sit omnes penè portus Oceani, omnes sinus Orbis terrarum stationibus navium Hispaniensium teneri, omnes Indorum Satrapas cum nostris mercatoribus, & nautis commercium habere. At nos qui pretiosissimas merces querimus, animas, DEI imagine insignes, qui lucra non incerta, aut brevia, sed æterna in calis speramus, linguæ difficultatem, locorum asperitatem cauſamur: ut appereat verè prudentiores esse filios hujus sæculi in generatione sua filii lucis. Superest, ut charitas ardens in Christum, industria, & labore perficiat, quod deest naturæ. Quia in re Patris Francisci Xaverij admirabile extat exemplum, qui in perſcenda Malavrica lingua tantum operæ, & sudoris potuit, tantumdemque in Japonem, atque alijs longè inter se diversis, ut si Apostolico dono linguarum præditus esset, non posset majore gloria Christi nomen in tanto terrarum Orbe vulgare. Certè enim charitas omnia potest, & cum linguæ cessarint, una charitas pro omnibus est. Hactenus Acoſta.

Igitur, ut jam huic primæ parti, in qua necessitatem, dignitatem, ac hujus in lucrandis animabus studij utilitates breviter exposui, finem imponam, quis tot, ac tanta luera, tot opes, ac virtutum omnium præstantiam ei inesse conspiciat, qui non merito thesaurum illum, in Evangelico agro absconditum illud non judicet? Est enim verissimus thesaurus Evangelicus ardens in proximos dilectio, quæ ingentes divitias continet, immensamque bonorum abundantiam: non enim unum, aut alterum bonum, sed omnia simul congesta, & accumulata. Quod si illi, qui mercaturam exercent, ut dicebant, trajectis immensis maribus, peragatis variis Orbis regionibus, ac hominibus ignotæ linguæ, magno cum labore, & quidem multis jacturis exposito, & longo tempore, diuturno studio, magna que contentione divitijs inhiant, sæpè etiam in naufragia incidunt, ut una hora omnia auferat, quæ plures fortassis anni corraſerant: nos, qui thesaurum caelestem in agro animarum reconditum, ac fodinas querimus animarum, in quibus non chrysoliti, aut uniones, sed veriores gemmæ, & margaritæ, ac nullo illis pretiosiores congregatæ sunt, quarum usus non in terra tantum, sed in celo quoque maximus est, cur torpescere debeamus? Est tamen thesaurus absconditus, quia pauci eum cognoscunt, paucisque conceditur. Ubi autem absconditus? nempe in agro, in hoc inquam remoto à delitijs, & temporalibus commoditatibus, à strepitu ambitioſum, à negotiationibus, à consanguineis, amicis: In agro deinde, qui locus & arati, & feri, & magno denique studio coli solet. Omnia igitur relinquenda, si agrum hunc possideret, ac in ejus cultura laborare velimus: ac quod primum est, thesauro in tam felici agro abscondito fuit.